БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 62 (4954)
Суббото
МАРТЫН
23
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Минии hанахада, „дайн болохонь гэжэ мүнөө айжа байhан ябадал" шэнэ дай үүсхэхэ пропаганда хэжэ ба энээгээрээ хэрүүл ама татаха болон этигэл найдабаригүй байдал дэлгэрүүлжэ байhан зарим хэды политическэ группануудай ябуулганууд дээрэhээ гарана.

Ассошиэйтед Прессэй" корреспондент г-н Эдди Гильморэй табиhан асуудалнуудта нүхэр Сталинай үгэhэн харюунуудhаа

Нүхэр Сталинда „Ассошиэйтед Прессэй" корреспондент г-н Эдди Гильморэй табиhан асуудалнууд ба нүхэр Сталинай харюунууд

„Ассошиэйтед Прессын" корреспондент г-н Гильмор гэгшэ уласхоорондын байдалтай холбоотой хэдэн асуудалнуудаар нүхэр Сталинда хандаhан байна. Г-н Гильморэй асуудалнууд ба нүхэр Сталинай харюунууд доро ниитэлэгдэбэ.

Асуудал. Уласхоорондын эб найрамдалые сахижа байха арга зэбсэг болохо Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида Та ямар удхашанар олгодог байнат?

Харюу. Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида би ехэхэн удхашанар олгоноб, юуб гэхэдэ тус Организаци болбол эб найрамдал ба уласхоорондын аюулгүй байдалые сахижа байха нилээдгүй удхатай зэбсэг мүн. Энэ уласхоорондын организациин хүсэниинь юун бэ гэхэдэ, тус организаци хадаа нэгэ гүрэнүүдынь нүгөөдүүлээ эзэрхэн толгойлхо гэhэн принцип дээрэ бэшэ, харин гүрэнүүдэй тэгшэ эрхэтэй байха принцип дээрэ үндэhэлнэ. Хэрбээ Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци тэгшэ эрхэтэй байха принципые мүн саашадаашье сахин барижа шадаа hаа, тус Организаци бүгэдэниитын эб найрамдал ба аюулгүй байдалые хангаха хэрэгтэ хэлсээнгүй ехэхэн туhатай үүргэ дүүргэхэ байна.

Асуудал. Хэдэн олон оронуудтахи олоной хүнүүдэй, дайн болохонь гэжэ мүнөө айжа байhан ябадалынь, Танай hанамжаар, юун дээрэhээ гараа гээшэб?

Харюу. Нацануудшье, тэдээнэй арминуудшье шэнэ дай хэхые эрмэлзэнэгүй гэжэ би лаб этигэнэб, — тэдэнэр эб найрамдалые хүсэнэ, эб найрамдалые хангаха ябадал тээшэ эрмэлзэнэ. Тиимэ хадаа, „дайн болохонь гэжэ мүнөө айжа байhан ябадал" тэрээн дээрэhээ гараа бэшэ. Минии hанахада, „дайн болохонь гэжэ мүнөө айжа байhан ябадал" шэнэ дай үүсхэхэ пропаганда хэжэ ба энээгээрээ хэрүүл ама татаха болон этигэл найдабаригүй байдал дэлгэрүүлжэ байhан зарим хэды политическэ группануудай ябуулганууд дээрэhээ гарана.

Асуудал. Эб найрамдалые ба бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тэнюун байдалые сахижа байхын тулада, эрхэ сүлөөдэ дуратай оронуудай правительствонууд мүнөө үедэ юу хэхэ ёhотой байнаб?

Харюу. Гүрэнүүдэй олониитэ зон болон ударидажа байhан юурнууд хадаа шэнэ дайниие үүсхэхэ гэhэн пропагандиствуудта эсэргүү ба эб найрамдалые сахижа байхын түлөө үргэн контрпропаганда эмхидхэжэ, шэнэ дайниие үүсхэхэ гэhэн пропагандиствуудай нэгэшье ябуулгань олониитын ба хэблэлэй зүгhөө ёhотой харюу сохилтогүйгөөр үлэхэгүйн хойноhоо, тиигэжэ дайн сэрэг hүжэрөөгшэдые саг дээрэнь элидэ гарган сохихо ба үгын сүлөө эрхые эб найрамдалай ашаг туhада эсэргүү табижа хорото hаналаар хэрэглэхэ арга-боломжо тэдэнэртэ үгэхэгүйн хойноhоо оролдохонь шухала.

1946 оной мартын 22.

СССР-эй Верховно Соведээр абтаhан хуули ба тогтоолнууд

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй составай тоо тухай

ХУУЛИ

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй тогтоохонь хадаа:

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй Президиумые иимэ составтайгаар hунгахэ гэбэл: СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Түрүүлэгшын 16 орлогшонор, Президиумэй секретарь болон Президиумэй 15 членүүд болоно.

СССР-эй Конституциин 48-дахи статьяда зохихо хубилалтые оруулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН

Москва. Кремль.
1946 оной мартын 19

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые hунгаха тухай

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй тогтоохонь хадаа:

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумые иимэ составтайгаар hунгаха гэбэл:

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ:

Шверник Николай Михайлович—Свердловско округhоо депутат, РСФСР.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор

Гречуха Михаил Сергеевич—Тарнопольско областиин Бережанскэ округhоо депутат, Украинскэ ССР.

Наталевич Никифор Яковлевич—Бобруйскэ областиин Слуцкэ округhоо депутат, Белорусскэ ССР.

Муминов Абдували—Наманганскэ городской округhоо депутат Узбекскэ ССР.

Казакпаев Абдисамет—Акмолинско округhоо депутат, Казахскэ ССР.

Стуруа Георгий Федорович—Самтредиа округhоо депутат, Грузинскэ ССР.

Касумов Мир Башир Фаттах оглы—Сабирабадскэ округhоо депутат, Азербайджанскэ ССР.

Палецкис Юстас Игнович—Паневежско округhоо депутат, Литовско ССР.

Бровко Федор Григорьевич—Единецко округhоо депутат, Молдавскэ ССР.

Кирхенштейн Август Мартынович—Цесскэ округhоо депутат, Латвийскэ ССР.

Кулатов Торобай—Узгенскэ округhоо депутат, Киргизскэ ССР.

Шагадаев Миновар—Гармскэ округhоо депутат, Таджикскэ ССР.

Папян Мацак Петросович—Степанаванскэ округhоо депутат, Армянскэ ССР.

Бердыев Аллаберды—Кагановическо округhоо депутат, Туркменскэ ССР.

Варес Иоганнес Яков—Пярнускэ округhоо депутат, Эстонско ССР.

Куусинен Отто Вильгельмович—Куркийокско округhоо депутат, Карело-Финскэ ССР.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь

Горкин Александр Федорович—Канашскэ округhоо депутат, Чувашскэ АССР.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй членүүд:

Багиров Мир-Джафар-Аббасович—Бакинскэ—Сталинскэ округhоо депутат, Азербайджанскэ ССР.

Буденный Семен Михайлович—Каменец-Подольско областиин Шепетовско округhоо депутат, Украинскэ ССР.

Гусаров Николай Иванович—Сталинскэ округhоо депутат, Молотовско область.

Динимухаметов Галей Афзалетдинович—Ново-Шешминскэ округhоо депутат, Татарскэ АССР.

Калинин Михаил Иванович—Ленинградскэ городской округhоо депутат, РСФСР

Коротченко Демьян Сергеевич—Днепропетровско областиин Амур Нижне-Днепровско округhоо депутат, Украинскэ ССР

Лауристин Ольга Антоновна—Харьюскэ Восточно округhоо депутат, Эстонско ССР

Маленков Георгий Максимилианович—Ленинградскэ округhоо депутат, г. Москва.

Нигмаджанов Рильман Вильданович—Белебеевскэ округhоо депутат, Башкирскэ АССР.

Попков Петр Сергеевич—Фрунзенскэ округhоо депутат, г. Ленинград.

Попов Георгий Михайлович—Кировскэ округhоо депутат, г. Москва.

Тахтаров Адиль Гирей—Махачкалинскэ городской округhоо депутат, Дагестанскэ АССР.

Уралова Евдокия Ильинична—Гомельско округhоо депутат, Белорусскэ ССР.

Шкирятов Матвей Федорович—Тульско-Рязанскэ округhоо депутат, РСФСР.

Юсупов Усман Юсупович—Ташкентскэ—Сталинскэ округhоо депутат, Узбекскэ ССР.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН

Москва. Кремль.
1946 оной мартын 19.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Сухопутна сэрэгүүдэй ба агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй личнэ составай гурбадахи ээлжээе албанhаа табиха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй тогтоохонь хадаа:

1. Сухопутна сэрэгүүдhээ ба агаарай сэрэгэй хүсэнүүдhээ рядовой ба сержантска составай саашанхи зургаан наhанай хүнүүдые албанhаа табиха.

2. Энэ Указтай тааралдуулан, личнэ составые албанhаа табиха ябадалые 1946 оной майhаа сентябрь болтор үнгэргэхэ.

3. «Дайлалдажа байгаа армиин личнэ составай наhажаал хүнүүдые албанhаа табиха тухай» 1945 оной июниин 23-ай Хуулиар хараалагдаhан хүнэфэ зөөреэр хангаха ябадалые энэ Указай ёhоор албанhаа табигдаха личнэ составта тараан соносхохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль 1946 оной мартын 20.

СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон ба союзна болон автономно республиканудай Арадай Комиссарнарай Соведүүдые союзна ба автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд болгон шэнэдхэн байгуулха тухай

ХУУЛИ

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй тогтоохонь хадаа:

1. СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болгон ба СССР-эй Арадай Комиссариадуудые СССР-эй Министерствонууд болгон шэнэдхэн байгуулха. Энээнтэй тааралдуулан хойшодоо СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшые,—СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, СССР-эй Арадай Комиссарнарай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоноры—СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор ба СССР-эй Арадай Комиссарнары — СССР-эй Министрнүүд гэжэ нэрлэхэ.

2. Союзна ба автономно республиканудай Арадай Комиссарнарай Соведүүдые союзна ба автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд болгон ба союзна ба автономно республиканудай Арадай Комиссариадуудые союзна ба автономно республиканудай Министерствонууд болгон шэнэдхэн байгуулха. Энээнтэй тааралдуулан хойшодоо союзна ба автономно республиканудай Арадай Комиссарнарай Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрые — союзна ба автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэр, союзна ба автономно республиканудай Арадай Комиссарнарай Соведүүдэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшоноры — союзна ба автономно республиканудай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор гэжэ ба союзна ба автономно республиканудай Арадай Комиссарнары — союзна ба автономно республиканудай министрнүүд гэжэ нэрлэхэ.

3. СССР-эй Конституциин зохихо статьянуудта шухала хубилалтануудые оруулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль
1946 оной мартын 19.

СССР-эй Правительство—СССР-эй Министрнүүдэй Соведые байгуулха тухай

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Совет болбол СССР-эй Правительство—СССР-эй Министрнүүдэй Соведые иимэ составтайгаар байгуулха гэжэ тогтооно:

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ба Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Министр—**Сталин** Иосиф Виссарионович.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр—**Молотов** Вячеслав Михайлович.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо—**Берия** Лаврентий Павлович.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо—**Андреев** Андрей Андреевич.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гадаадын Худалдаа-наймаанай Министр—**Микоян** Анастас Иванович.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо—**Косыгин** Алексей Николаевич.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Гүрэнэй Түсэблэхэ Комиссиин Түрүүлэгшэ—**Вознесенский** Николай Алексеевич.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо—**Ворошилов** Климент Ефремович.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо ба Барилгын Материалнуудай Ажаүйлэдбэриин Министр—**Каганович** Лазарь Моисеевич.

Зам харилсаанай Министр—**Ковалев** Иван Владимирович.

Холбоо-холбооной Министр—**Сергейчук** Константин Яковлевич.

Далайн флодой Министр—**Ширшов** Петр Петрович.

Гол мүрэнүүдэй флодой Министр—**Шашков** Зосим Алексеевич.

Баруун районуудай шулуун нүүрhэнэй ажаүйлэдбэриин Министр—**Оника** Дмитрий Григорьевич.

Зүүн районуудай шулуун нүүрhэнэй ажаүйлэдбэриин Министр—**Вахрушев** Василий Васильевич.

Урда ба Баруун районуудай нефтяной ажаүйлэдбэриин Министр—**Байбаков** Николай Константинович.

Зүүн районуудай нефтяной ажаүйлэдбэриин Министр—**Евсеенко** Михаил Андреевич.

Электростанцинуудай Министр—**Жимерин** Дмитрий Георгиевич.

Электроажаүйлэдбэриин Министр—**Кабанов** Иван Григорьевич.

Хара металлургиин Министр—**Тевосян** Иван Тевадросович.

Үнгэтэ металлургиин Министр—**Ломако** Петр Фадеевич.

Химическэ ажаүйлэдбэриин Министр—**Первухин** Михаил Георгиевич.

Авиационно ажаүйлэдбэриин Министр—**Хруничев** Михаил Васильевич.

Судно-бүтээлгын ажаүйлэдбэриин Министр—**Горегляд** Алексей Адамович.

Хүдөө-ажахын машино-бүтээлгын Министр—**Ванников** Борис Львович.

Зэбсэгжүүлгын Министр—**Устинов** Дмитрий Федорович.

Хүнгэ машино-бүтээлгын Министр—**Казаков** Николай Степанович.

Автомобильна ажаүйлэдбэриин Министр—**Акопов** Степан Акопович.

Машино-бүтээлгын ба прибор-бүтээлгын Министр—**Паршин** Петр Иванович.

Бэлэдхэлнүүдэй Министр—**Двинский** Борис Александрович.

Хүндэ индустриин предприятинүүдые барилгын Министр—**Юдин** Павел Александрович.

Сэрэгэй ба үhан-сэрэгэй предприятинүүдые барилгын Министр—**Гинзбург** Семён Захарович.

Целлюлозно ба саарhанай ажаүйлэдбэриин Министр—**Орлов** Георгий Михайлович.

Резиновэ ажаүйлэдбэриин Министр—**Митрохин** Тихон Борисович.

Станок-бүтээлгын Министр—**Ефремов** Александр Илларионович.

Транспортна машино-бүтээлгын Министр—**Малышев** Вячеслав Александрович.

Түлишэнүүдэй предприятинүүдые барилгын Министр—**Задемидко** Александр Николаевич.

Барилгын ба харгын машино-бүтээлгын Министр—**Соколов** Константин Михайлович.

Эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин Министр—**Зотов** Василий Петрович.

Загаhанай ажаүйлэдбэриин Министр—**Ишков** Александр Акимович.

Мяханай ба hүнэй ажаүйлэдбэриин Министр—**Смирнов** Павел Васильевич.

Хүнгэн ажаүйлэдбэриин Министр—**Лукин** Сергей Георгиевич.

Текстильнэ ажаүйлэдбэриин Министр—**Седин** Иван Корнеевич.

Ой модоной ажаүйлэдбэриин Министр—**Салтыков** Михаил Иванович.

Газартаряалангай Министр—**Бенедиктов** Иван Александрович.

Финансын Министр—**Зверев** Арсений Григорьевич.

Худалдаа-наймаанай Министр—**Любимов** Александр Васильевич.

Дотоодын хэрэгүүдэй Министр—**Круглов** Сергей Никифорович.

Гүрэнэй аюулгүйе хамгаалха Министр—**Меркулов** Всеволод Николаевич.

Юстициин Министр—**Рычков** Николай Михайлович.

Элүүрые хамгаалха Министр—**Митерев** Георгий Андреевич.

Гүрэнэй хиналтын Министр—**Мехлис** Лев Захарович.

Техническэ культуранудай Министр—**Скворцов** Николай Александрович.

Кинематографиин хэрэгүүдые эрхилхэ Комитедэй Түрүүлэгшэ—**Большаков** Иван Григорьевич.

Искусствонуудай хэрэгүүдые эрхилхэ Комитедэй Түрүүлэгшэ—**Храпченко** Михаил Борисович.

Дээдэ hургуулиин хэрэгүүдые эрхилхэ Комитедэй Түрүүлэгшэ—**Кафтанов** Сергей Васильевич.

Гүрэнэй банкын Правлениин Түрүүлэгшэ—**Голев** Яков Ильич.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1946 оной мартын 19

СССР-эй Прокурорто СССР-эй Генеральна Прокурор гэhэн нэрэзэргэ олгохо тухай

ХУУЛИ

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй тогтоохонь хадаа:

СССР-эй Прокурорто СССР-эй Генеральна Прокурор гэhэн нэрэзэргэ олгохо.

СССР-эй Конституциин зохихо статьянуудта шухала хубилалта оруулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва. Кремль.
1946 оной мартын 19

СССР-эй Генеральна Прокурорые томилхо тухай

Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Соведэй тогтоохонь хадаа:

СССР-эй Генеральна Прокуророор Горшенин Константин Петровичые томилхо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль
1946 оной мартын 19

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Кинематографиин хэрэгүүдэй талаар Комитедые СССР-эй Кинематографиин Союзно-Республиканска Министерство болгожо байгуулха тухай

Кинематографиин хэрэгүүдэй талаар Комитедые СССР-эй Кинематографиин Союзно-Республиканска Министерство болгон байгуулха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Н. ШВЕРНИК.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1946 оной мартын 20.

ТАСС-эй мэдээсэл

Советскэ Союзай ба Даниин правительствонуудай хэлсээнэй ёhоор Борнхольм аралhаа советскэ сэрэгэй частьнууд гаража эхилбэ. Гаралга хадаа нэгэ hарын болзор соо дүүрэхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи Сесси

1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Н. А. Вознесенскиин элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь үсэгэлдэрэй номерто).

СССР доторхи электрическэ хэлхеэ-холбоогой генеральна схемын үндэhэн дээрэ табанжэлэй түсэб болбол радиогой хэлхеэ-холбоое хүгжүүлхэ ба Москва ба бүхы республиканска, хизаарай ба областной центрнүүдэй хоорондо, мүн лэ союзна республиканудай столицанууд ба тэдэхи областнуудай центрнүүдэй хоорондо найдамтай телефонно-телеграфна хэлхеэ-холбоонууд байгуулагдажа дүүргэгдэхэ гэжэ хараална; районно центрнүүд, тосхоной соведүүд, машинно-тракторна станцинууд ба совхозууд бүгэдэлөө телефонно холбоотой болохо байна.

Транспорт ба хэлхеэ-холбоое хурдан түргэнөөр hэргээн болхоожо, улам саашадань хүгжөөн дэбжэжэ, Советскэ Союзай үйлэдбэриин хүсэнүүдэй хүгжэлтэдэ үргэн зам нээгдэхэ ёhотой байна.

* * *

Арадай ажахын дайнай хойтохи шэнэдхэн байгуулга болбол үйлэдбэри ба хубаарилалгые эмхидхэлдэ: сан, мүнгэн, урьhаламжа, олзо, шан гэhэн экономическа хүшүүргэнүүдэй удхашанарые бэхижүүлхэ ябадал хэрэглэнэ. СССР-эй арадай ажахые түсэблэхэ гүрэнэй түсэблэлгэ болбол социалистическэ үйлэдбэриие бэхижүүлхэ ба хүгжөөхын тухай үнэ сэнгэй хуулиие ашаглан хэрэглэдэг байха юм, зүгөөр советскэ экономико дотор үнэ сэнгые ажал хүдэлмэриие эксплоатациидаг капитал болгохо ябадал үгэ байдаггүй,—иимэ илгаатай байна.

Социалистическэ үйлэдбэриин хуули болбол эд бараа үйлэдбэрилгын гаргашануудые саг үргэлжэ доошолуулжа байха ябадал мүн болоно. Энэ халаа зөөри хуряалга ба хэрэглэмжые өөдэнь үргүүлдэг булаг мүн байха юм. Табанжэлэй түсэбэй ёhоор энэ табанжал соо ажаүйлэдбэриин эд бараанай өөрынь үнэ сэнгые 17 процент доошолуулха. МТС-эй тракторна хүдэлмэриин бодото сэнгые 16 процент доошолуулха ба тумэрзамай ашаа шэрэлгын бодото сэнгые 18 процент доошонь оруулха, тэрэ зуура ажаүйлэдбэри, хүдөө ажахын ба транспортын продукциин шанарые али болохоор дээшэлүүлхэ байна. 1946—1950 онуудай турша дотор ажаүйлэдбэридэ, транспортдо, гүрэнэй МТС-үүдтэ ба совхозуудта үйлэдбэриин гаргашалгануудые доошонь оруулhан дээрэhээ абтаха ёhотой алматтын ниитэ дүн болбол 1945 оной жэшээhээ 160 миллиард шахуу түхэриг болохо юм.

Иимэдэ СССР сооhи материальна үйлэдбэриин hэргээн бодхоолго ба саашанхи хүгжэлтэ болбол социалистическэ үйлэдбэриин улам улам үргэнөөр нэмэгдэжэ байhан ябадалай үндэhэн дээрэ ябуулагдаха байна. Социалистическэ үйлэдбэриин иигэжэ үргэнөөр улам улам нэмэгдэжэ байха ябадалнууд гэбэл:

а) материальна үйлэдбэриин бүхы hалбаринуудые түсэбэй ёhоор хурдан түргэн хүгжөөхэ;

б) оронойгоо үндэhэн фондынуудые тahалгаряагүй дээшэнь үргүүлхэ ба энэ ургалтые эсэгэ орон доторхи ресурснуудаар хангаха;

в) ажалшан арадай ажаhуудалай хэмжээе улам саашадань дээшэлүүлхэ ба техническэ прогрессые хүгжөөхэ.

III.

Арадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ түсэб

Гын дайн соо тоо томшогүй ехэ эд зөөриин хохидолдо оробон ба манай Эсэгэ ороной илалтые хангахын түлөө агуухэ үргэлнүүдые хэпэн байха юм. Илагша арад гэhэн нэрэ түрэдэ хүрэмэ hайнаар тэдэнэй ажабайдалай материальна, hуудал байдалай ба культурна условинуудые hайжаруулха ябадал болбол табанжэлэй түсэбэй шухалын шухала зорилго болоно.

Материальна үйлэдбэриин ургалта болбол арадай олзын ехэхэн дээшэлэлгэ ба 1950 ондо дайнай урдахиhаа орходоо 38 процент нэмэлтые хангаха байна. 1913 ондо Россида арадай олзо болбол 21 миллиард түхэриг байгаа, нэгэдэхи табанжэл соо арадай олзо 45,5 миллиард түхэриг хүрэжэ, хоёрдохи табанжал соо 96,3 миллиард түхэриг хүрэhэн ба гурбадахи табанжэлэй үе соо—1940 ондо 128,3 миллиард түхэриг хүргэрөө ургаhан байбал, харин 1950 ондо (1926—27 оной хубилашагүй үнэ сэнгээр) 177 миллиард түхэриг болохо байна. Арадай олзын ниитэ дүн соо сэрэгэй гаргашануудые хаhажа бага болгоhон дээрэhээ энэ табанжэл соо хэрэглэмжын фондын хуби 73 процент хүрэтэр дээшээ болохо ба зөөри хуряалгын фондын хуби 21 процент хүртэр дээшээ болохо, гүрэнэй резервдэ 6 процент шахуу үлэхэ байна.

СССР-эй арадай ажахы дээрэ хүдэлмэришэд ба албахаагшадай тоо 1950 ондо 33,5 миллион хүн болтороо олошорхо байха. Энэ табанжэл соо СССР-эй арадай ажахыда хүдэлмэришэд ба албахаагшадай тоо хадаа жэл бүри гол түлэб 1.250 мянган хүнөөр нэмэжэ байха юм.

Ажаүйлэдбэриие, барилгые ба транспортые мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдөөр хангахын түлөө табанжэлэй түсэб хадаа залуушууд сооhоо ажалай резерв бэлэдхэхые хараална гэбэл:

а) мэргэжэлгүй хүдэлмэришэниие ганса гансаарынь ба [illegible] hургажа, ниитын профессинүүдые бэлэдхэхэ ябадал—5,4 миллион хүн;

б) хүдөө ажахыда тракторнистнүүдые, комбайнернүүдые ба бусад мэргэжэлтэ хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ ябадал—2,3 миллион хүн;

в) хүдэлмэришэдэй мэргэжэлые ажал үйлэдбэри дээрэнь hурган дээшэлүүлхэ ябадал—13,9 миллион хүн.

Үйлэдбэриие мэргэжэлтэй ба массова кадрнуудаар хангаха гол газар гэбэл гүрэнэй ажалай резервнүүд мүн болоно. Эдэ резервнүүдhээ тус табанжэл соо 4,5 миллион залуу хүдэлмэришэд арадай ажахыда оруулагдаха байна. Энэ табанжэл соо дээдэ ба тусхай мэргэжэлтэ дунда hургуулинуудые 1.900 мянган хүн дүүргэжэ гараха ба эдэ мэргэжэлтэн болбол арадай ажахы доторхи инженерно-техническэ хүдэлмэришэдэй тоое нилээд олошоруулха байна.

Табанжэлэй түсэбые бэелүүлхын түлөө шиидхэхы шанартай асуудал болбол ажаүйлэдбэридэ, транспортдо ба барилгын хүдэлмэридэ шэнэ хүдэлмэриин хүсые оруулха ябадал болоно. Хүдэлмэриин хүсэн болбол тэдэнтэ элсүүлэлгын хүсөөр бэлэн «хүлээхэ юм» гэжэ hанажа ябадаг ажахышад манай энэ үшөөл үсөөн бэшэ байха юм. Хүдэлмэриин хүсэнэй талаар дайнай hүүлээр гараhан эдэ бэрхэшээлнүүд болбол гэнтын ябадал бэшэ, гансал хүдэлмэриин шэнэ шэнэ арга метод оруулха замаар эдэ бэрхэшээлнүүдые табагда болохо юм гэжэ тэдэ ажахышад ойлгодоггүй байна. Өөрынгөө хүдэлмэриин хүсөөр хангахын түлөө предприятинүүд болбол тус тусгаар ажалшадтай ба мүн баhа колхозуудтай тусхай договорнуудые баталха замаар хүдэлмэриин хүсые эмхитэйгээр хуряаха ябадалда ороход ёhотой байна: али бүхы аргаар ажал хүдэлмэриие механизацилха предприятинүүд дээрэ ажал хүдэлмэриин эрхим hайнаар эмхидхэхэ ба ажаhуудалай эрхим hайн условинуудые байгуулха хэрэгтэй. Энэ болбол хүдэлмэришэдэй ажалые хүнгэн болгохо ба одоной мэргэжэлые дээшэлүүлхэ байна. Хүдэлмэришэд ба албахаагшад болбол мүн баhа бүхы ажалшад шэнги Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай hүүлээ өөрынгөө материальна ба культурна хэрэгсэлнүүдые улуу hайнаар хангаха эрилтэнүүдые табидаг байна, энээниие мартаха хэрэггүй, ондоор болбол эдэ эрилтэнүүдые хангаха уялгатай байнабди.

Хүдэлмэришэд ба албахаагшадай хүдэлмэриин хүлhэ салингай фонд болбол арадай ажахы дээрэ 1940 ондо 162 миллиард түхэриг байhанаа 1950 ондо 252 миллиард түхэриг хүртэрөө ургаха байна. Арадай ажахыда хүдэлмэришэд ба албахаагшадай жэл бүхэнэй хүдэлмэриин хүлhэ салин болбол ажалай бүтээсын ургалтатай хамта дээшээ болохо. 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 48 процент нэмэхэ байна. Үйлэдбэриин шиидхэхы шанартай hалбаринуудта хүдэлмэриин хүсые элсүүлхэ ба хүдэлмэришэдэй сагүргэлжын кадрнуудые бии болгохын зорилгоор табанжэлэй түсэб болбол металлурги, шулуун нүүрhэнэй ба нефтяной ажаүйлэдбэри шэнги хүндэ ажаүйлэдбэриин эдэ hалбаринуудай хүдэлмэришэдтэ ба мүн баhа инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ улуу үндэр салин хараалhан байна. Энэ ушар болбол хүдэлмэриин үндэр хүлhые хүдэлмэришэнэй гансахан мэргэжэл дээрэhээ бэшэ, харин тус хүдэлмэриин хүндэ хүшэр эрхэ байдал дээрэhээ уламжалан түлэхэдэ таараха юм. Ажалай бүтээсын дээшэлэлгэ ба гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ ябадалда хүдэлмэриин хүлhэнэй ашаг туhые ехэ болгохын түлөө хүдэлмэришэдтэ ажалайнь хүлhэ түлэхэдөө сдельно-прогрессивнэ системэ хэрэглэхэ ба мүн баhа үйлэдбэриин түсэбые дүүргэhэнэй ба улуубшалан дүүргэhэнэй түлөө инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ шан үгэхэ ябадалые hайжаруулан, хүдэлмэриин салин хүлhэн соо шан үгэлгын удхашанарые сагбүхэндэ дээшэлүүлжэ байха хэрэгтэй.

Город ба хүдөөгэй ажалшадай культурна ажаhуудалай хэрэгсэлнүүдтэ гүрэнэй гаргашанууд болбол (городой барилгада томилогдоhон гүрэнэй гаргашануудhаа гадуурх) энэ табанжэлэй түсэбэй ёhоор 1950 ондо 106 миллиард түхэриг хүртэр дээшэлүүлэгдэхэ гэжэ хараалагдана, энэнь хадаа 1940 онойхидо орходоо 2,6 дахин улуу байха юм.

hургуулиин байгуулалтын талаар энэ табанжэлэй түсэб болбол городой ба мүн баhа хүдөөгэй ухибүүдые 7 наhанhаань дээшэ hургаха бүгэдэниитын hургалгые дайн сэрэг хойшо татаhан тула, энэ бүгэдэниитын hуралгые дахин hэргээн бодхоохын зорилгоhоо үндэhэлнэ. Энээнэй түлөө эхин, долоон жэлэй ба дунда hургуулинуудай тоое 1950 ондо 193 мянга хүргэжэ, дайнай урдахи хэмжээндэ хүрэхэ ёhотой байна, эдэ hургуулинуудта hурагшадайнь тоо 31,8 миллион хүн болохо юм. Хүдэлмэришэн тарялангдай залуушуудай hургуулинуудые үргэн ехээр эмхидхэжэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай условиидо ба саг зуура дайсанда эзэлүүлhэн нилээд олон советскэ районуудай условиидо нормальнаар hургуулида hуража эрдэм болбосорол абажа шадаагүй залуушуулые hургалтаар хангаха хэрэгтэй байна.

Дээдэ hургуулиин студентнүүдэй тоо 1950 ондо 674 мянган хүн болохо ба тусхай мэргэжэлэй дунда hургуулинуудай hурагшадай тоо 1 280 мянган хүн болгогдоно. Табанжэлэй түсэбэй ёhоор металлургическа, түлишын ба энергетическэ ажаүйлэдбэридэ, мүн хүдөө ажахы ба түмэрзамай транспортдо дээдэ ба дунда hургуулитай мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ ба ехин дунда hургуулинуудта багшанарые бэлэдхэхэ ябадал нилээд үргэдхэгдэхэ, шэнэ техникын талаар үндэр дээдэ мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ ябадал эмхидхэгдэхэ ёhотой гэжэ хараалагдана.

Хүүгэдэй садта байдаг ухибүүдэй тоое 1950 ондо 2.260 мянган хүн болгохо гү, али 1940 онойхидо орходоо хоёр дахин олон болгогдохо байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үе соо ахэ эсэгээ алдаhан үншэн ухибүүдые гүрэнэй хүзүүгээр хүүгэдэй байшангуудта хүмүүжүүлхэ ябадал дүүрэнээр хангагдана. Больничнэ койконуудай тоо 1940 ондо 710 мянга байhан жэшээтэй hаа 1950 ондо 985 мянган хүртэр олошоруулагдажа, хүүгэдэй яслинуудта саг үргэлжэ байдаг hуурихуудай тоо 1940 ондо 859 мянга байhан жэшээтэй hаа, 1950 ондо 1.251 мянга хүртэрөө дээшэлүүлэгдэхэ байна. Хүдэлмэришэн, таряашан ба интеллигенциин амаралтын гэрнүүд ба санаторинууд дүүрэнээр hэргээн бодхоогдожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудта медицинскэ туhаламжа дүүрэнээр хангагдана.

Киноустановконуудай тоо 1940 ондо 28 мянга байhан жэшээтэй hаа 1950 ондо 46,7 мянга хүргэрөө ургаха байна. Районно центр бүхэн ба городской шэнжэтэй hуурин газарнууд хадаа саг үргэлжын стационарна киноустановконуудаар хангагдана. Город ба хүдөөгэй театрнуудай, клубуудай ба олониитын библиотекэнүүдэй тоое дүүрэнээр hэргээн бодхоохо байна. Телевидени ба үнгэтэ кино болбол улам саашадаа хүгжэнэ. Табанжэлэй түсэб болбол эзэмдэлгэдэ оробон районуудтахи городууд ба хүдөө тосхонуудай эмдэрhэн гэр байрануудай фондые hэргээн бодхоохо ба СССР-эй бүхы территори дээрэ шэнэ гэр байрын барилгые эрхилжэ, город ба хүдөөгэй ажалшадай гэр байрын условинуудые hайжаруулха ябадал хангахаар хараалhан байна.

Энэ табанжал соо гэр байрын барилгада 42,3 миллиард түхэриг hомолжо, городуудта ба хүдэлмэришэдэй hуурин газарнууд дээрэ 72,4 миллион квадратна метр гүрэнэй гэр байрын фондые барижа дүүргэхээр хараалагдаhан байна. Гэр байрын фондые hэргээн бодхоохо ба улам саашадань ехэ болгохо ябадалай эйлэшагүй нэгэн эрхэ нүхэсэл юуб гэбэл, байрын гэрнүүдэй детальнуудые, узелнуудые ба конструкцинуудые фабрика, заводууд дээрэ үйлэдбэрилэн гаргаха ба тэдэниие город ба hуурин газар дээрэнь асаржа холбохо ябадалнуудые эмхидхэжэ, гэр байрын бүхы хэрэгые индустриальна hуури дээрэ табиха ябадал мүн болоно.

Энэ зорилгоор табанжэлэй түсэб болбол фабрика ба завод дээрэ байрын гэрнүүдые бүтээн гаргаха ябадал түсэблэжэ, 1950 ондо 42,2 миллион квадратна метрын гэр байрые бүтээн гаргахаар хараална. Эдэ гэрнүүд болбол городууд ба hуурин газарнуудта тогтожо, гэндэ тус городой түсэблэлгын ёhоор эдэ гэрнүүдые холбон табижа, архитектурын талаарынь шэмэглэхэ байна. Городууд ба тосхонуудые hэргээн бодхоохо ябадалые кирпичын, извескын, цементын, шэлэй, гэрэй хушалтын ба модо болбосоруулгын заводуудые hэргээн бодхоохо ба байгуулха ябадалhаа эхилхэ хэрэгтэй.

Ажаүйлэдбэридэ, транспортдо ба хүдөө ажахыда сагүргэлжын хүдэлмэришэдэй кадрые бии болгохын түлөө гүрэнэй предприятинүүд дээрэ бүтээн гаргаhан байрын гэрнүүдые хүдэлмэришэдтэ ба инженерно-техническэ хүдэлмэригшэдтэ худалдаха ба тиихэдээ, удаан болзорой гүрэнэй урьhаламжа төлэндэ үгэхэ ябадалые эмхидхэхэ шухала байна. Хүдэлмэришэд ба интеллигенциин өөрынгөө байрын гэрнүүдые бариха ябадалдань тэдэнэй ажалай нөөсэлгые үргэнөөр ашаглаха хэрэгтэй.

Табанжэлэй түсэб болбол гүрэнэй урьhаламжын туhаламжаар колхозууд ба таряашадай зөөри дээрэ 3.400 мянган байрын гэрнүүдые хүдөө нютагуудта hэргээн бодхоохо ба шэнээр бариха гэжэ хараална, тэрээнэй тоондо эзэмдэлгэдэ оробон районууд 2.240 мянган гэрнүүд байха юм. Таряашад ба хүдөөгэй интеллигенциин өөрынгөө байрын гэрнүүдые hэргээн бодхоохо ба шэнээр бариха ябадалдань урьhаламжа үгэхэ ба элдэб барилгын материалнуудые, бэлэн детальнуудые худалдаха гэхэ мэтээр туhалха хэрэгтэй. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанай эд барааны эрьесын хэмжээ болбол 1950 ондо (1940 оной үнэ сэн бууhаниие анхаралдаа абажа) 275 миллиард түхэриг хүртэр дээшэлхэ байна, иимэлэ эд бараанай эрьесын хэмжээ болбол 1940 онойхиhоо (1940 оной үнэ сэнгээр) 28 процент өөдөө ургаха байна.

Худалдаа-наймаанда гарадагүй фондын хубинууд, илангаяа сэрэгэй хэрэгсэлнүүдэй талаар бага болоhон дээрэhээ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй худалдаа-наймаанай фондынууд болбол 1940 онойхидо орходоо 1950 ондо 23 процент дээшээ болохо байна. Ажаүйлэдбэриин эд бараанай талаар худалдаа-наймаанай фондынууд болбол дайнай урдахи 1940 оной жэшээдэ орходоо 1950 ондо 36 процент дээшээ ургаха байна. Манай орон үшөө дайн сэрэг хэжэ байhан ба арад зондоо эд бараае дүүрэн хангалтатайгаар үйлэдбэрилэн үгэжэ шадахагүй байhан 1945 онтой жэшээлбэл худалдаа-наймаанай фондынууд хадаа 1950 ондо бүришье ехээр дээшэлхэ байна. Энээнэй үндэhэн дээрэ нэгэн амиин хүндэ эдеэ хоолой ба ажаүйлэдбэриин гол шухала эд бараануудые хэрэглэхэ талаар дайнай урдахи хэмжээндэ орохоhоо бэлтагай нилээд ехэтэ улуубшалагдаха байна.

Табанжэлэй түсэб болбол ажахын ба культурна хэрэгсэлэй зүйлнүүдые худалдаа-наймаанда үргэн ехээр оруулха гэжэ хараална. Эдеэ хоол, бүд ба гутал хубсаhануудай наймаанай фонд өөдөө ургалтатай хамта, велосипед, радиоприемник, орон шэрээнүүд, эдеэ хүргэхэ зүйлнүүд, мотоциклнууд, агнуурай буунууд, хүгжэмтэ инструментнүүд, хүнгэн автомобильнууд, барилгын материальнууд ба фабрика, заводто бүтээhэн байрын гэрнүүд гэхэ мэтэ ажаүйлэдбэриин эд бараануудые худалдаха ябадал дээшэлхэ байна.

Табанжэлэй түсэб болбол карточна гуриим ба арад зониие нормоор тэдхэхэ ябадалые усадхажа, советскэ үргэн худалдаа-наймаанда орохо ябадалые хараалhан байна. 1946 он соо талхан, гурил, крупа ба макаронно зүйлнүүдтэ карточканууд үгы болохо юм, мүн 1946—1947 онуудай соо бусад бүхы эд бараануудта карточна гуриим үгы болохо байна. Карточна гуриимые болюулhанай ба эд бараанай үнэ сэнгые удаа дараалан доошонь оруулhанай үндэhэн дээрэ советскэ худалдаа-наймаае үргэнөөр хэлгэрүүлхэ ябадал болбол мүнгэнэй эрьесые бэхижүүлхэ ба манай ороной бүхы экономическа ажабайдалда советскэ түхэригэй удхашанарые улам өөдэнь болгохо байна.

Иимэдэ, СССР-эй арадай ажахые hэргээн бодхоолгын ба хүгжүүлгын табанжэлэй түсэб болбол арадай ажабайдалай хэмжээе улам улам дээшэнь болгохоор хараална гэбэл:

а) эд бараанай үнэ сэнгые удаа дараалан доошонь оруулха ба советскэ түхэригые бэхижүүлхэ;

б) орон доторхи гэр байрын фондые али болохоор ехэ болгохо ба арад зондоо ажаhуудалай ба культурна туhаламжануудые үгэхэ ябадалые дээшэлүүлхэ;

в) ажалай бүтээсын ургаха бүри, мүн хүдэлмэришэдэй мэргэжэлэй дээшэлхэ бүри хүдэлмэриин хүлhэ салингай хэмжээе дээшэлүүлхэ;

г) колхозуудта—ажалтa үдэртэ үгэхэ бэдо бэтолые ехэ болгохо ба колхозуудай хамтын олзые дээшэлүүлхэ;

д) гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэhэн ба улуубшалан дүүргэhэнэй түлөө, мүн научно-техническэ шэнэ шэнэ нээлтэнүүдэй түлөө үгэхэ шангуудые ехэ болгохо.

IV.

Союзна республиканудай арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэб

Үйлэдбэриин хүсэнүүдые СССР-эй союзна республиканууд ба экономическа районуудта хубаарилан табиха талаар табанжэлэй түсэб болбол гэмтэлгэдэ оробон районуудта ажахые hэргээн бодхоохо ба манай ороной бүхы союзна республиканууд ба экономическа районуудта арадай ажахые улам саашань хүгжөөхэ шухала дээрэhээ үндэhэлхэ зуура, рациональна бэшэ ба дан холо ашаа шэрэхэ ябадалнуудые үгы хэхын түлөө ажаүйлэдбэриие түүхэй эдтэй газарнуудта ба хэрэглэн абадаг районуудта али болохоор дутэлүүлхэ гэжэ хараалhан байна. Энээн дээрэhээ тус табанжэлэй зорилгонууд гэбэл:

а) РСФСР-эй, Украинска, Белорусска, Литовско, Молдавска, Латвийска, Эстонско ба Карело-Финскэ ССР-нүүдэй гэмтэлдэ оробон районуудай ажаүйлэдбэри ба транспортые hэргээн бодхоохотоо дайнай урда ажаүйлэдбэриин хубаарилганай талаар байhан дутуу дундануудые усадхаха ба энэ зуура бүхы эдэ районуудта өөhэдынь энергетическэ ба түлишын базануудые, барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэри ба хүнгэн ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриин олондо хэрэглэгдэдэг эд бараануудай үйлэдбэриие hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана;

б) СССР-эй бүхы союзна республиканууд ба экономическа районуудта, илангаяа Сибириин ба Алас Дурнын районуудта капитальна хүдэлмэринүүдые дээшэлүүлхэ. СССР-эй арадай ажахыда капитальна хүдэлмэринүүдэй ниитэ хэмжээ доторhоо гэмтэлгэдэ оробон районуудай ажахые hэргээн бодхоохо хэрэгтэ централизованно капиталовложени сооhоо энэ табанжэл соо 115 миллиард түхэриг hомологдохо ба манай ороной бусад районуудай арадай ажахын хүгжэлтэдэ 135 миллиард шахуу түхэриг hомологдохо байна;

в) бүхы союзна республиканууд соо электроэнерги, түлишэ, барилгын материалнууд ба үргэн хэрэглэмжын эд бараануудые бүтээн гаргаха өөhэдынь базануудые хүгжөөн дээшэлүүлхэ; городууд ба ажаүйлэдбэриин центрнүүдые тойруулан хартаабхын, овощной ба малажалай базануудые улам саашань бэхижүүлэн хүгжүүлжэ, тэдэ городуудые [illegible] нютагай үйлэдбэриин овощь ба хартаабхаар дүүрэн хангажа шадаха ба мүн баhа hү ба мяхаар нилээд ехэтэ хангажа шададаг болохо;

г) Москвада, Ленинградта, Киевтэ, Харьковта, Ростовто, Горькидо ба Свердловскдо шэнэ шэнэ предприятинүүдые бариха ябадал хизаарлаха. Табанжэлэй түсэб болбол хэрэгтэй шухала түлишын, энергетическэ ба түүхэй эдэй ресурснуудтай шэнэ шэнэ районуудта ба городуудта ажаүйлэдбэриин предприятинүүдые хубаарилан байгуулха хараалhан байна;

д) экономическа районуудай дотор предприятинүүдэй кооперированилха ябадал, тэрээнэй тоондо шудхалта, дабтаалга ба хэбтэ сохилгын талаар кооперированилха ябадалые улам саашань үргэлжэлхэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үе соо предприятинүүд дээрэ шудхалга ба дабталгын талаар бии болгогдоhон хүсэнүүдые зэбсэг түхеэрэл, хүдөө ажахын машинанууд ба үргэн хэрэглэмжын эд бараануудые бүтээн гаргаха хэрэгтэ али бүхыгөөр ашаглаха хэрэгтэй.

Фашистнууд дээрмэшэдэй саг зуура эзэмдэлгэдэ байhан районуудта эбдэрэн hандарhан городууд ба тосхонуудые, ажаүйлэдбэриие, транспортые, хүдөө ажахые, культурын эмхи зургаануудые дахин hэргээн бодхоохо ба фашистын богоолшолоhоо абаргадан сүлөөлэгдэhэн советскэ хүнүүдэй ажабайдалай нормальна условинуудые зохёохо хэрэгтэй байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ябажа байhан үедэ эдэ районуудта хэдэн мянгаад ажаүйлэдбэриин предприятинүүд, 1800-hаа дээшэ совхозууд ба 3.000 машинно-тракторна станцинууд дүүрэн бэшээр hэргээн бодхоогдоо, ба 85.000 колхозууд, 6.000 шахуу больницанууд ба 70.000-hаа дээшэ hургуулинууд hэргээн бодхоогдоо. Эзэмдэлгэдэ оробон городууд дээрэ 17,9 миллион квадратна метр байрын талмай, мүн хүдөө газарнуудта 1.260.000 байрын гэрнүүд баригдаhан ба hэргээн бодхоогдоhон байна юм.

Тиигэбэшье эзэмдэлгэhээ гэмтэhэн СССР-эй районуудые hэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдэй тон бага хубинь дүүргэгдэhэн байна. РСФСР, Украинска, Белорусска, Литовска, Молдавска, Латвийска, Эстонско ба Карело-Финскэ ССР-нүүдэй эзэмдэлгэhээ хахидан гэмтэhэн районуудта ажахые hэргээн бодхоохо талаар энэ табанжэлэй түсэбэй гол зорилгонууд гэбэл:

нэгэдэхеэр, ажаүйлэдбэриин талаар дайнай урдахи хэмжээндэ хүрэхэ ба ажалые али болохо аргаар механизацилжа, мүнөө үеын түрүү техникые хэрэглэжэ, арадай ажахые улам саашадань хүгжөөхэ; иимэдэ энэ табанжэл соо районуудта ажаүйлэдбэриин бүтээлгэ болбол 3,9 дахин дээшээ болгогдохо ба нүүрhэ абалга 2.1 дахин, шарам—4,0 дахин ба электроэнерги 4,4 дахин дээшэлүүлэгдэхэ ёhотой байна;

хоёрдохёор, түмэрзамай харгынуудай, уhан замуудай ба автохаргын транспортын тоо ба ашаа шэрэлгын шадабарие hэргээн бодхоожо, дайнай урдахи хэмжээдэнь хүргэхэ ба ашаа шэрэлгые улам саашадань дээшэлүүлхэ, энээнэй түлөө гэмтэлгэдэ оробон районуудта түмэр замай ашаа шэрэлгые энэ табанжэл соо 2.3 дахин ба гол мүрэнэй транспортын ашаа шэрэлгые 6.5 дахин дээшэлүүлхэ хэрэгтэй байна;

гурбадахяар, арадай ажахые ба СССР-эй арад зониие эдеэ хоол ба түүхэй эдээр хангаха база болохо хүдөө ажахые hэргээн бодхоохо; колхозууд ба машинно-тракторна станцинуудые эмхидхэл ба ажахын талаар бэхижүүлхэ; иимэдэ дээрэ дурсагдаhан районуудта энэ табанжэл соо оробоhо тарялангай 87 процент абертэ бодо малай тоое 52 процент, гахайнуудай тоо гой 3.2 дахин дээшэлүүлхэ хэрэгтэй байна;

дүрбэдэхеэр, эзэмдэгшэдэй hүйдхэhэн городууд ба тосхонуудые, тон түрүүн, бүхы гэр байрын фондые hэргээн бодхоохо, иимэдэ эдэ районуудта энэ табанжэл соо (гүрэнэй) гэр байрын фонд 33.2 миллион квадратна метр хэгдэжэ дүүрэхэ ёhотой; зоноой ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ, тэрэ зуура мүнөө үедэ дутуу байhан ажалай бүтээсын хэмжээе бүри дээшэнь үргүүлхэ; гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанай эд бараанай эрьесые hэргээн бодхоохо, иимэдэ тус табанжэл соо наймаанай эд бараанай эрьесые 2.2 дахин дээшэлүүлхэ хэрэгтэй байна; hургуулинууд ба культурын, элүүрые хамгаалгын, эмхи зургаануудай тоое дайн сэрэгэй урдахи хэмжээдэнь хүргэхэ ёhотой.

Хүгжэлтын иимэ нилээд ехэ темпнүүд ба зорилгонуудые шиидхэхэдээ гансахан лэ нютагай шэнэ шэнэ резервнүүдые хэрэглэхэ ба нютагай түсхал эдибхиие үргэнөөр хүгжүүлhэнэй үндэhэн дээрэ шиидхэжэ болоно. Эзэмдэлгэдэ оробон районуудай арадай ажахые hэргээн бодхоохо ба СССР-эй бүхы экономическа районуудые саашань хүгжүүлхэ ябадал болбол СССР-эй арадай ажахын систем дотор республиканска ажахые али болохоор бэхижүүлhэн ба хүгжүүлhэнэй үндэhэн дээрэ ябуулагдаха ёhотой. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэдээ гансахан лэ нютагай эдибхиие үргэнөөр хүгжүүлhэнэй үндэhэн дээрэ ябуулагдаха ёhотой. Эдэ зорилгоор табанжэлэй түсэб болбол республиканска мэдэлдэ байhан ажахынуудта капитальна хүдэлмэринүүдэй хэмжээе 29,5 млрд. түхэриг хүртэр дээшэлүүлхээр хараална. Энэ болбол 1938—1942 онуудай турша дотор оруулагдаhан капитальна вложенилээ хоёр дахин улуу дээшэ байха юм. Мүн баhа республиканска мэдэл доро байhан предприятинүүдай ажаүйлэдбэриин продукци бүтээн гаргалта 1950 ондо 56.3 млрд. түхэриг хүртэр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдаhан байна. Энэ болбол 1940 оной жэшээдэ 2[illegible] процент дээшээ ба нютагай ажаүйлэдбэриин талаар [illegible] процент дээшээ байха юм.

СССР-эй үйлэдбэриин хүсэнүүдые hэргээн бодхоохо, хүгжөөхэ ба город хүдөө хоёрой хоорондо эд бараанай арилжаа анилдааг эмхидхэхэ талаар союзна республиканудай ажахын түсхал эдибхинүүдые али болохоор хүгжөөхэ хэрэгтэй. Нютагай ажаүйлэдбэри ба олзобориин кооперацинуудай бүтээн гаргаhан барилгын материалнууд, түлишэнүүд ба үргэн хэрэглэмжын эд бараанууд болбол союзна республикын правительствын дүүрэн мэдэл доро байха ёhотой, эдэ правительствонууд болбол худалдаа-наймаанай үнэ сэнгые ниитэ гүрэнэй зүгhөө хинан хаража ёhо баридажа, тус продукциин доторhоо өөрынгөө республикын хэрэглэмжэдэ үлэхэ хубиие ба эд бараа hэлгэлгын ёhоор бэшэ ондоо союзна республикануудта ябуулагдаха хубинуудые өөрөө хаража олодог байха ёhотой юм. Республиканска ажахынуудые хүгжөөхын талаар дээрэ дурсагдаhан гол зорилгонуудтай хамта табанжэлэй түсэб болбол тус тусгаар союзна республиканудай урда иимэнүүд зорилгонуудые хараалан табиhан байна гэбэл:

Российскэ Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика соо ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалта болбол 1940 онойхидо орходоо 1950 ондо 56 процент дээшээ ургана. Энэ табанжэл соо РСФСР доторхи город ба хүдөөгэй ажаүйлэдбэриин бүхы hалбаринуудые хүдөө ажахые, транспортые hэргээн бодхоохо ба хүгжөөхын түлөө капитальна хүдэлмэринүүдэй хэмжээ болбол 145 млрд. түхэриг болоно, тэрээн соо Сибирь ба Алас Дурнада 35,6 млрд. түхэриг хүртэхэ байна. Энэ табанжэл соо нүүрhэ хайлуулга 1940 онойхидо орходоо 66 процент, нүүрhэ абалга 97 процент ба нефть абалга хоёр дахин дээшэ ургаха юм. Уйтэ Зүгэй районуудта Печорско нүүрhэ малтаха абаха ябадал хурдан түргэнөөр ургана. Ухтинска нефть ба [illegible]

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Н. А. Вознесенскиин элидхэл

(Түгэсхэл)

...улам ехэ болоно, мүн барилгын модо шэрэжэ ...энэ табанжэл соо 2,9 дахин ургаха байна. ...зүгэй районуудта машино-бүтээлгые, илан... машино-бүтээлгые һэргээн бодхоохо ба улам саашадань ...ябадал хараалагдана; Ленинградай райондо метал... заводой барилга үргэнөөр эрхилэгдэнэ. Ленин... болоод манай ороной томын томо индустриальна ...центр болон һэргээн бодхоогдожо, бүри үндэр ...һүүри дээрэ ажаүйлэдбэринхигээ бүтээн гаргал... дайнай урдахи хэмжээдээ хүрэхэ байна. ...районуудта торфын ба нүүрһэнэй ажаүйлэдбэри, ...хэндэ Подмосковно нүүрһэнэй бассейн улам ...ургаха байна, мүн баһа хара металлургиин руда... базые хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана; электро... дээрэ 2 миллион киловатт хүсэн нэмэгдэхэ ба ...резерв байгуулагдана; Ока ба Волга дээрэ хоёр ...гидростанцинуудай барилга эхилхэ байна. Москвагай ...ба культурна хүгжэлтые улам саашань дэбжүүлхэ ...оной ажабайдалай условиие һайжаруулхын зорил... Советскэ Союзай столицые шэнэлэн байгуулалгын ге... түсэбые бэелүүлхэ хүдэлмэринүүд үргэлжэлүүлэг... ...районуудта Сталинградай ажаүйлэдбэ... ...городской ажахые һэргээн бодхоохоор хараалагда... ...абалга болбол 1940 онойхидо орходоо 11 дахин ...ургаха байна: мүн автомобильна үйлэдбэри эмхид... Хойто-Кавказ ба Крымэй районуудта—республи... ...баян ба ургаса ехэтэй энэ хизаарта—ажаүйлэдбэ... ...һалбаринуудые ба хүдөө ажахые хурдан түргэ... һэргээн бодхоохо ба улам саашань хүгжөөхэ ябадал ... Уралай районуудта шэрэм шудхалга болбол ...онойхидо орходоо 2,5 дахин, нүүрһэ малтан абалга ..., нефть абалга 3,2 дахин өөдөө ургана; энергети... ...хүсэндэ 1,3 миллион киловатт нэмэгдэжэ, ...дээрэ хүсэ ехэтэй гидроэлектростанциин бари... ...ябуулагдана: барилгын модо шэрэжэ асаралта энэ ...соо 2,7 дахин өөдөө ургана: Уралай арадай ажа... байгаа эрилтэнүүдһээ түмэрзамай транспортын ...усадхагдана. Баруун Сибириин районуудта Куз... нүүрһэнэй ажаүйлэдбэриие улам саашань хүгжөөхэ ...металлургида өөрын рудна база байгуулха ябадал ...; машино-бүтээлгэ, илангаяа трактор-бүтээлгэ ...үргэнөөр дэбжүүлэгдэнэ, автомобиль-бүтээлгэ эм...; түмэр харгынуудые электрификацилха талаар ...хүдэлмэринүүд ябуулагдана. Баруун Сибирь болбол ...оронэй ороохо тарянай ба мал-ажалай тон шухала ...тай база болон бэхижүүлэгдэхэ байна: сибиря... болбол сибирскэ тоһоной алдар суу дахин бодхоохо ... Зүүн Сибириин районуудта искусственна шангэн ...ажаүйлэдбэри байгуулагдана; түмэр харгын ба... ...үргэнөөр ябуулагдажа. Союзай зүүн талада түмэр ...зэрдохи магистраль бии болгохо ба шэнэ районуу... ...ган абаха ябадал хангагдаха байна. Алас Дурнын ...арадай ажахын, илангаяа металлурги, энерге... ...тулишын ажаүйлэдбэри ба судно-барилга болбол али ...һаа хүгжөөгдэхөөр хараалагдаба: бухы зүйлэй ...хүгжэлтэ хангагдана: бусад районуудһаа ...ной зүйлнүүдые шэрэжэ асарха ябадалые бага бол... ...зорилгоор хүдөө ажахын үйлэдбэри үргэдхэгдэнэ.

...Советскэ Социалистическэ Республика соо ...үйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалгын дайнай ур... ...хэмжээ һэргээн бодхоогдожо, 1950 ондо энэ хэмжээнь ...дэшэлүүлэгдэхэ юм. Украинын арадай ажа... һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжөөхын ту... ...капитальна хүдэлмэринүүдэй хэмжээ болбол 49,5 млрд. ...хэмжээтэйгээр тогтоогдоно. Урда зүгэй хара ме... ..., Донбассай нүүрһэнэй ажаүйлэдбэриие, энерге... ...ажахые, химическэ ажаүйлэдбэриие, түмэрзамай ...ые, хүндэ ба транспортна машино-бүтээлгые, ...бүтээлгые, эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриие һэргээн бод... ...ба улам саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана: Ба... ...ба Баруун Украинада автомобиль бүтээлгэ шэ... байгуулагдаха ба томо ехэ нүүрһэнэй ажаүйлэдбэри ...болгохо байна: Донбасс дээрэ 182 нүүрһэнэй гол ...һэргээн бодхоогдохо ба 60 шэнэ шахтанууд ...байгуулагдаха байна: 30 доменно печьнүүд, 76 мартенов... печьнүүд ба 54 прокатна стануууд үйлэдбэридэ ороно; ...станцинуудай хүсэн дээрэ 2.574 мянган киловатт ...; Ленинэй нэрэмжэтэ Днепровско гидроэлектро... һэргээн бодхоогдоно. Ороохо тарянай, сахарна ..., тоһото культурануудай ба малажалай томын томо ...болохо Украинын хүдөө ажахы һэргээн бодхоогдоно. ...индустриальна хүсые һэргээн бодхоохо тэды бэ... ...тэрэнэй газарайнь үрэжэлтэ шэмые һэргээжэ. ..., сахар, тоһо ба али гэхэ украинскэ сало гэхэ ...эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг хэлбэгээр үйлэдбэ... һэргээн бодхоохо хэрэгтэй байна.

...Советскэ Социалистическэ Республика соо ...ажахые һэргээн бодхоохын ба улам саашань хүг... ...дээрэ ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн ...болбол 1950 ондо дайнай урдахи үеын жэлһээһээ ...процент дээшэлүүлэгдэнэ. Тус республикын арадай ажа... һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжөөхын түлөө ...табанжэл соо капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэм... ...миллиард түхэригөөр хараалагдана. Хүдөө ажахы ...һэргээн бодхоогдожо, улһа таряалга ба гахайн ...хурдан түргэн хүгжэлтэ олохо байна. Түрүүшын ээл... ...тус республика соохи түлишын ба энергетическэ ...базые хүгжөөхэ ябадал хангагдана. Тракторна ба ав... ...ажаүйлэдбэри шэнээр бии болгогдохо ... 213 ...киловатт хүсэтэй электростанцинууд үйлэдбэридэ ...ороохо байна. Торф малтажа абалга гурба дахин ...; хүдөө-ажахын газарнуудые хэтээхэ тушаа ...ябуулгануут бээлүүлэгдэнэ. Совхоз, МТС-нууд соо ...удхахэ ажал нилээд ехэтэ хүгжэхэ байна.

...Советскэ Социалистическэ Республикада ажаүй... ...продукциие бүтээн гаргалга болбол энэ табанжэл ...1940 оной жэлһээһээ 89 процент өөдөө ургаха байна. ...соо тус республикын арадай ажахыда оруулагда... капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 3.9 ...тухэригөөр хараалагдана. Энэ табанжэлэй түсэ... ...Узбекскэ ССР болбол манай оронэй хүбэн тари... база ба хүгжэнги торгоной ажалай, сатовотомин ...ажалай, илангаяа каракулевэ хони үдхалгын район ...улам саашадаа хүгжэхэ байна. Хүбэн тариха газарай ...956 мянган гектар хүртэр дээшэлүүлэгдэнэ; 460 ...гектар хаягдаһан ба хэрэглэгдэдэггүй уһалуу... газарнууд хүдөө ажахын үйлэдбэридэ оруулагдаха, тэрэнһээ гадна ирригационно барилгануудай ашаар ...мянган уһалуурлин газар хүдөө ажахын үйлэдбэридэ ...оруулагдана. Узбекскэ хүбэнгэй ажахые дүүрэнээр һэргээн ...ба улам ехээр өөдэнь ургаха хэрэгтэй. Энээнтэй хамта тус республика дотор текстильнэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэриие, үнгэтэ металлургиие, нефтяной ажаүйлэдбэриие, химическэ үтэгжүүлгэнүүдэй үйлэдбэриие, хүдөө ажахын ба текстильнэ машино-бүтээлгые, мүн баһа энергетическэ ажахые ехэхэнээр хүгжүүлхэ гэжэ хараалагдана. Энэ табанжэл соо 266 мянган киловатт хүсэтэй гидроэлектростанцинууд үйлэдбэридэ оруулагдаха байна.

Казахска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 2,2 дахин ургаха байна. Тус республикын арадай ажахын капитальна хүдэлмэринүүдэй нийтэ хэмжээ болбол энэ табанжэл соо 8,8 миллиард түхэригөөр хараалагдана. Үнгэтэ металлургиие, шулуун нүүрһэнэй ба нефтяной ажаүйлэдбэриие улам саашань хүгжүүлжэн, нүүрһэ малтан абалгые 1940 онойхидо орходоо 134 процент, нефть абалгые—75 процент өөдэнь болгохо гэжэ хараалагдаһан байна: хара металлургиин барилга үргэнөөр эрхилэгдэнэ; минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй үйлэдбэри эмхидхэгдэнэ; мүн түмэрзамай транспорт ехэхэн хүгжэлтэ олохо байна. Малажал ба ороохо тарянай ажахые улам саашадань хүгжөөхэ ябадал хангагдана, техническэ культурануудай үйлэдбэри дээшэлүүлэгдэнэ. Тус республикын губи талын районууд дээрэ уһалуурлин страховой участогуудые бии болгохын түлөө баганууд ирригационно системэнүүдэй барилга үргэнөөр хараалагдана.

Грузинска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциин бүтээлгэ болоод 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 50 процент дээшэлүүлэгдэхэ байна. Тус республикын арадай ажахын капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол энэ табанжэл соо 4.1 миллиард түхэриг болохо юм. Марганцева ба шулуун нүүрһэнэй ажаүйлэдбэринүүдые улам саашань үргэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Грузи дээрэ өөрынь томо металлургическэ база байгуулагдаха юм. Автомобиль бүтээлгэ эмхидхэгдэнэ; гидроэлектробарилганууд үргэн хүгжэлтэ олоно; Самгорско газар уһалгын системын барилга хараалагдана. Халуун оронэй ба эфиро тоһото ургамалнуудые тариха ябадал ехэхэн үргэдхэгдэнэ. Цитрусова культурануудые, илангаяа лимонууд ба апельсинүүдые ургуулха ябадал дээшэлүүлэгдэнэ, торгоной ажахы ба малажал улам саашадаа хүгжэхэ байна.

Азербайджанска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээлгэ болоод 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 18 процент дээшэлүүлэгдэхэ байна. Тус республикын арадай ажахын капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 5,9 миллиард түхэриг болохо байна. Нефть малтан абалга ба болбосоруулгын ябадалые һэргээн бодхоохын ба хүгжөөхын түргэн темпэнүүд хангагдана; энэ табанжэл соо нефть абалга 1,5 процент ургаха байна. Трубопрокатна үйлэдбэри эмхидхэгдэнэ, нефтяной ажаүйлэдбэриин энергетическэ ба машино-бүтээлгын база үргэдхэгдэнэ. Мингечаурска гидроэлектростанциин барилга үргэнөөр эрхилэгдэхэ ба мүн тусхайта ирригационно хүдэлмэринүүд үргэнөөр эрхилэгдэхэ юм. Уһалуурлин газарнуудай талмай ехэ болохо. Хлопчатникуудай, илангаяа ута волокното сортнуудай тарилга үргэдхэгдэжэ ороохо тарянай үйлэдбэри ба овощной культурануудай тарилга, мүн баһа фруктово ба виноградна ургамалнуудай талмай ехэ болгогдохо байна.

Литовска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциин бүтээлгэ болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 80 процент өөдөө ургаха байна. Тус республикын арадай ажахын капитальна хүдэлмэринүүдэй нийтэ хэмжээ болбол энэ табанжэл соо 1,5 миллиард түхэриг болоно. Тус республикын ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажахые дүүрэнээр һэргээн бодхоохо ба улам саашань хүгжүүлхэ ябадал хараалагдана. Түрүүшын ээлжээндэ эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажахын машино-бүтээлгэ хүгжүүлэгдэнэ, түлишын ба энергетическэ базанууд хүгжүүлэгдэжэ, мүн баһа мяха-һүнэй малажал, гахай үдхэлтэ ба шубуу үдхэлгэ хүгжэхэ юм.

Молдавска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 78 процент өөдөө болохо байна. Энэ табанжэл соо тус республикын арадай ажахын капитальна хүдэлмэринүүдэй хэмжээ 1,2 миллиард түхэриг шахуу болоно. Түрүүшын ээлжээндэ архи гаргалгын ба консервнэ ажаүйлэдбэри һэргээн бодхоогдохо ба улам саашадаа хүгжүүлэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Хүдөө ажахы, тон түрүүндэ, виноградарство ба сад тарилга һэргээн бодхоогдожо улам саашаа хүгжэхэ байна. Мүн кукурузын тарилганууд дээшэлүүлэгдэнэ.

Латвийска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциин бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 80 процент дээшэлүүлэгдэхэ байна. Тус республикын арадай ажахын капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол энэ табанжэл соо 2 миллиард түхэриг болоно. Энергетическэ ажахые, түлишын ба металл болбосоруулгын ажаүйлэдбэриие, загаһанай ажаүйлэдбэриие, целлюлозно-саарһанай ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ ябадал хараалагдана. Хүдөө ажахы, илангаяа мяха-һүнэй малажал ба гахайн ажахы һэргээн бодхоогдожо, улам саашадаа хүгжүүлэгдэхэ байна.

Киргизскэ Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга халаа 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 2,1 дахин өөдөө ургаха байна. Энэ табанжэл соо тус республикын арадай ажахыда оруулагдаха капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 1,2 миллиард түхэриг болоно. Малажалые улам саашань хүгжүүлхэ, тарилгын талмайе үргэдхэхэ ба техническэ культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ ябадал хараалагдана: Орто-Токойско водохранилище ба Ехэ-Шуйска каналай барилганууд үргэнөөр эрхилэгдэнэ; нүүрһэнэй ажаүйлэдбэри, хомор ба үнгэтэ металлнуудые малтан абалга, эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэри ба текстильнэ ажаүйлэдбэринүүд улам саашаа хүгжэхэ байна.

Таджикска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 56 процент дээшээ болоно. Энэ табанжэл соо тус республикын арадай ажахыда оруулагдаха капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 1,2 миллиард түхэриг болоно. Хүбэнэй ажахын илангаяа ута хлопчатникай тарилгые ба малажалые улам саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана; мүн горнорудна, текстильнэ ба эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэри хүгжэлтэтэй орохоор хараалагдана.

Армянска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 2,1 дахин дээшэлүүлэгдэнэ. Энэ табанжэл соо тус республикын арадай ажахыда оруулагдаха капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 1.4 миллиард түхэриг болоно. Севанска хүүдүүр олонто уһанай гидроресурснуудые ашаглаха база дээрэ химическэ ажаүйлэдбэри ба үнгэтэ металлургиин хүгжэлтэ хараалагдана. Бүд нэхэлгын ба эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэринүүд болбол саашадаа улам ехээр үргэдхэгдэхэ байна. Малажалай, сахарна свёклын, торгоной ажахы, мүн тэрэшэлэн уһалууртай газарай ехэ болоһоной база дээрэ виноградарство ба үрэ жэмэс тарилгын хүгжэлтэ хангагдана.

Туркменскэ Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 76 процент ургана. Энэ табанжэл соо арадай ажахын капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээнь 1,6 миллиард түхэриг болоно. Хүбэнэй ажахы, малажал ба илангаяа каракулеводствые улам саашадань үргэн дээшэлүүлхэ ябадал хараалагдана. Теджена ба Мургаба мүрэнүүдэй шалар ирригационно хүдэлмэринүүд ябуулагдана. Нефтяной ажаүйлэдбэриин хүгжэлтын хурдан түргэн темпэнүүд хангагдана. Тиимэдэ энэ табанжэл соо нефть абалга болбол 1,8 дахин ургаха байна. Мүн химическэ, текстильнэ ба эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэринүүд улам саашадаа хүгжүүлэгдэнэ.

Эстонска Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 3 дахин дээшээ болохо байна. Тус республикын арадай ажахыда хэглэхэ капитальна хүдэлмэринүүдэй нийтэ хэмжээ болбол энэ табанжэл соо 3,5 миллиард түхэриг шахуу болохо юм. Тус республикын арадай ажахые дүүрэнээр һэргээн бодхоохо гэжэ хараалагдана, тон түрүүндэ сланцева ба сланце-перегонно ажаүйлэдбэри, энергетическэ ажахы, машино-бүтээлгын, эдеэ-хоолой ба бүд нэхэлгын ажаүйлэдбэринүүд һэргээгдэн бодхоогдохо ба улам саашадаа хүгжүүлэгдэхэ байна. Мүн хүдөө-ажахые, түрүүшын ээлжээндэ мяха-һүнэй малажал ба гахай үдхэлгые һэргээн бодхоохо ба саашадань хүгжүүлхэ ябадал хангагдана.

Карело-Финскэ Советскэ Социалистическэ Республика дотор ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1950 ондо 1940 онойхидо орходоо 11 процент дээшэлүүлэгдэнэ. Энэ табанжэл соо тус республикын ажахыда оруулагдаха капитальна вложенинүүдэй нийтэ хэмжээ болбол 1,6 миллиард түхэриг болоно. Ой модоной, модо болбосоруулгын, саарһанай ба горнорудна ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжүүлхэ ябадал хараалагдана. Хүдөө ажахы саашанхи хүгжэлтэеэ олохо байна.

Иимэдэ СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхын табанжэлэй түсэб болбол агууехэ Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай адли тэгшэ эрхэтэ члэнүүд болохо союзна республикануудай арадай ажахые али бүхы талаарынь хүгжүүлхэ ябадалые хараалһан байна.

V

СССР-эй арадай ажахын хүсэ ехэтэ шэнэ хүгжэлтын түлөө

Арадай ажахые һэргээн бодхоохын ба хүгжөөхэ энэ табанжэлэй түсэбые бэелүүлхын түлөө ехэхэн ажал хүдэлмэри, оролдолго хэшээл ба эрдэм мэргэжэлээ гаргаха хэрэгтэй болохо байна. Бидэнэр бултадаа энэ табанжэлэйнтээ түсэбые дүүргэхэ тэды бэшэ, харин үлүүбшэлэн дүүргэхын түлөө оролдон хүдэлмэрилхэ ёһотой байнабди. Советскэ Союзай арадууд болбол дайсануудай һүйдхэн эмдэһэн ажахыгаа һэргээн бодхоохо ябадалые анха түрүүшынхеэ үзэжэ байна бэшэ. 25 жэлэй урда советскэ орон болбол нэгэдэхи дэлхэйн дайнай ба гражданска дайнай һүүлдэ һүйлэн эбдэрһэн ажахые гартаа абажа, арадайгаа ажахые һэргээн бодхоожо эхилһэн байгаа Советскэ Союзай арадууд болбол манай агууехэ вождьнор Ленин ба Сталинай хүтэлбэри доро энэ талаар илалта туйлажа гараһан байха юм. Советскэ гүрэн болбол тэрэ жэлнүүдтэ бэрхэшээлнүүдые аллартай һайнаар дабажа гараһан ба социалистическэ революци дотор халагалагдажа байгаа арга шалабаринуудые харуулһан байна.

Мүнөө, хоёрдохи дэлхэйн дайнай һүүлдэ советскэ арад болбол ленинизмын шалгаран гараһан туг доро, манай вождь агууехэ Сталинай хүтэлбэри доро ябажа баатар шангаа ажал хүдэлмэрөөрөө арадайгаа ажахые һэргээн бодхоолгын бэрхэшээлнүүдые дахин шэнээр дабажа байна гээшэ. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалган).** Арадайгаа ажахые һэргээн бодхоохо ба шэнэ хүгжэлтые эмхидхэхэ зорилгонуудаа бүри ехэ амжалтатайгаар бүри богони болзор дотор дүүргэжэ шадахын түлөө манда хамаг бүхы үндэһэ баримтанууд бии байна.

Нэгэдэхи дэлхэйн дайнай ба гражданска дайнай дүүрэһэнэй һүүлдэ СССР болбол дайнай урдахи 1913 оной ажаүйлэдбэриин бүтээлгын хэмжээндэ хүрэхын түлөө 6 жэл шахуу гаргаһан байна. Энэ табанжэлэй түсэб болбол СССР-эй ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалгын талаар дайнай урдахи 1940 оной хэмжээе 1948 ондо хүсэхэ гэжэ хараалһан байна, харин энэ табанжэлэй хугасаа дотор дээрэхи хэмжээ болбол нилээд ехэхэн үлүүбшэлэгдэхэ байна. Тиимэдэ бидэнэр болбол ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоохо ябадалаа нэгэдэхи дэлхэйн дайнай ба гражданска дайнай һүүлэй һэргээн бодхоолгын үе дотор бэелүүлэгдэһэнһээ орходоо хоёр дахин түргэнөөр бэелүүлхэбди гэжэ хараалнабди.

Арадай ажахые һэргээн бодхоохо темпэнүүдые хурдадхахын талаар Урал ба Сибириин ажаүйлэдбэри болбол тон шухала удхашанартай байна. 1920 ондо Уралай ажаүйлэдбэриин продукциие бүтээн гаргалга болбол 1913 онойхидо орходоо 6 дахинһаа үлүү хороһон байгаа, шэрэм шудхалга 11 дахин хороһон, нүүрһэнэй үйлэдбэри 23 процент хороһон ба электроэнергиин үйлэдбэри 6,5 дахин хороһон байгаа. Харин 1945 ондо Уралда ажаүйлэдбэриин продукци бүтээн гаргалга болбол 1940 онойхидо орходоо 3-һаа үлүү дахин ургаһан ба шэрэм шудхалга хоёр дахин шахуу дээшэлһэн, нүүрһэ абалга хоёр дахинһаа үлүү дээшэлһэн ба электроэнерги гаргалга хоёр дахин дээшэлһэн байна. Урал ба Сибириин ажаүйлэдбэри болбол советскэ индустриин омгорхол мүн, тиимэдэ манай зорилго болбол тэрэниие али бухы талаһаань бэхижүүлхэ ба хүгжүүлхэ ябадал болоно.

Арадай ажахые һэргээн бодхоохо ябадалай хурдан түргэн темпэнүүдые бэелүүлхын түлөө манда бухы шухала хэрэгтэй условинууд бии. Советскэ кадрнууд, советскэ интеллигенциин кадрнууд үргэн олошорһон байха юм. Советскэ Союзай арадууд болбол культурна талаараа ургаһан ба социалистическэ байгуулалтын түүхэтэ һургуулиие шудалжа гараһан байна. СССР-эй зүүн тээхи ба центральна районуудта индустриальна база ургажа гараһан ба бэхижэһэн байха юм. СССР дотор эксплоататорска ангинууд үгы болгогдожо, Советскэ Союзай арадуудай үзэглөө дуулдаагүй морально-политическэ нэгэдэл хангагдаһан байна. Арад зоной дунда манай вождь нүхэр Сталин түрүүтэй Коммунистическэ парти ба Советскэ Правительстводо этигэн найдаха ба хүндэлхэ ябадал айхабтар ехэ байна. Энээндэ манай хүсэн ба манай илалтын эшэ үндэһэниинь гээшэ. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).**

Бидэнэр болбол ажаүйлэдбэри дээрэ, хүдөө ажахы дээрэ, транспорт дээрэ ба барилга дээрэ материальна үйлэдбэриин хурдан түргэн темпэнүүдые бэелүүлхэ ёһотой байнабди. СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжүүлхэ темпэнүүдые удааруулха гээшэ гээгдэхэ гэһэн удхатай, харин гээгдэгшэдые сохидог юм. Иимэл хадань, табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан хүгжэлтын темпэнүүд манда зайлашагүй шухала байна. Арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ ябадалай талаар хараалагдаһан темпэнүүдые хангахын түлөө шухала зүйлнүүд гэбэл:

Нэгэдэхеэр, хүндэ индустригүйгөөр хүдөө ажахыешье, транспортыешье өөдэнь үргэжэ болохогүй ба манай орон дотор элбэг дэлбэг эдеэ-хоолой ресурснуудые байгуулжа болохогүй, тиимэдэ арад зоной материальна үнэр баян байдал байгуулжа болохогүй тула хүндэ индустриин үлүү түргэн хүгжэлтые хангаха хэрэгтэй;

Хоердохеор, техническэ прогрессгүйгөөр арадай ажахые хурдан түргэн һэргээн бодхоохо ба хүгжүүлхын аргагүй тула, мүн бухы дэлхэй дээрэ экономическэ системэнүүдэй мүрысөөн тухай асуудалые шиидхэжэ болохогүй тула техническэ процессые улам саашадань дэбжүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр хүдэлмэрилхэ хэрэгтэй:

Гурбадахаар, арадайгаа ажахыда хойшодоошье ехэхэн резервнүүдтэй байха шухала байна. Хэрбээ бидэнэр предприятинууд дээрэ түүхэй эдэй ба түлишын шухала хэрэгтэй резервнүүдые хангажа шадаад байгаа һаа, ажахын зарим нэгэн һалбаринуудта үбэлэй һаранууд соо үйлэдбэри доошоо унадаг ябадалнуудые амжалтатайгаар дабажа шадаха ба энээгээрээ шэнэдхэн үйлэдбэрилгын темпнүүдые үргэдхэжэ шадаха байнабди;

Дүрбэдэхеэр, предприятинууд дээрэ хүдэлмэришэдэй, техникүүдэй ба инженернүүдэй бата бөхи кадрнуудые бии болгохо шухала байна; энэ ябадал болбол үндэр мэргэжэл, ажалай бүтээсэ ба ажал хүдэлмэриин социалистическэ жаяг заршамые хангаха ёһотой байна. Энэ замаар бидэнэр болбол дайн сэрэгэй хойтохи үе соо арадайгаа ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ ябадалай бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахабди. Эдэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гарахын найдамтай баримта болбол манай героическэ арад, шалгаран гараһан социалистическэ гүрэн ба манай урагшаа дэбжэлтын ударидахы хүсэн болохо Ленин-Сталинай парти мүн байна. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалган).**

Илалта туйлаһанайнгаа һүүлдэ ямаршье балтан һанаа гаргажа ба һанаагаа амаржа болохогүй гэһэн Ленин ба Сталинай заабариие баримталжа, арадайгаа ажахые хурдан түргэнөөр һэргээн бодхоохо ба улам саашадань хүгжүүлхэ хэрэгтэ, советскэ арад зонойгоо ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хамаг бухы хүсэеэ үгэты гэжэ хүдэлмэришэд, тарялашад ба интеллигенциие уриха шухала байна. Бидэнэр болбол хайлан абаһан позициина бэхилэн барижа байха тэдыгээр хизаарлажа шадахагүй байнабди, угаарынь хадаа эне ябадал болбол нэгэ һуурида зогсолгоо асарха байна. «Бидэнэр болбол арадай ажахын шэнэ хүсэтэй хүгжэлтын условинуудые бии болгохын түлөө улам урагшаа дэбжэхэ ёһотойбди» гэжэ нүхэр Сталин манда заһан байна.

Шэнэ сталинска табанжэлэй түсэб болбол Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро Советскэ Союзай арадуудаар амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ ба үлүүбшэлэн дүүргэгдэхэ байна!

Агууехэ Сталинай хүтэлбэри доро шэнэ шэнэ илалтануудтээшэ урагшаа! **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалган овации болоно. Бүгэдэ хүл дээрээ бодоно).**

СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ Н. А. Вознесенскиин дүүргэлтын үгэ

Нүхэд депутадууд!

Национальностьнуудай Соведэй заседани дээрэ ба Союзай Соведэй заседани дээрэ «1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай» Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэ халаа табанжэлэй түсэб тухай Советскэ Союзай Правительствын табиһан Хуулиин проектые СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар дэмжэгдэн үнгэрбэ. Тиимэһээ Верховно Совет болбол тэрэ проектые бухы талаһаань хаража үзөөд, СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуулиие нэгэн дуугаар хүлеэжэ абаха бээз гэжэ найдахые зүбшөөрыт.

Арадай ажахын зарим һалбаринуудай капитальна хүдэлмэриин түсэбые ехэ болгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй зарим депутадуудай эндэ хэлэһэн дурадхалнууд тушаа тэмдэглэхэлээ, түсэбтэ нэмэжэ оруулха гэжэ эндэ дурадхаһан тэдэ шэнэ барилгануудые ба тэдэнниие хүдэлмэриин хүсөөр, материалнуудаар, зэмсэг түхеэрэлгээр болон барилгын организацинуудаар хангаха арга нүхэсэлнүүдые шэнжэлжэ үзэнгүйгөөр тэдэ барилгануудые табанжэлэй түсэбтэ оруулха тухай энэ гэһээр шиидхэбэри абаха гээшэ бэрхэтэй байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Иимэһээ хэдэ хэдэн шэнэ барилгануудые табанжэлэй түсэбтэ оруулха тухай ба капитальна вложениие саашадань ехэ болгохо тухай депутадуудай дурадхалнуудые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ дамжуулан үгэхөөр Верховно Совет зүбшөөрхэ бээз гэжэ би болоноб. Эдэ дурадхалнууд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гурбанай жэлэй түсэбүүдые Советскэ Союзай Министрнүүдэй Совет баталхадаа ба мүн тэдэнэй зүбшэн хэлсэжэ байһан Хуулиин проектээр хараалагдаһанай ёһоор тус тус Министерствонуудай табанжэлэй ажахын түсэбүүдые СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталхадаа хаража үзэхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Сесси дээрэ үзэгдэжэ байһан табанжэлэй түсэбһөө гадна арадай ажахые жэлһээ жэл бүри үргэдхэжэ байха гурбанай жэл бүриин түсэбүүд байха юм. Хэрбээ арадай ажахын тэрэ өнэ һалбаринуудта капитальна барилгын табанжэлэй түсэб болзорһоон урид дүүргэгдээ хадань (тиин бидэнэр тиихэ гэжэ оролдоно байнабди), арадай ажахын иимэ һалбаринууд табанжэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын зорилгоор нэмэлтэ капитальна вложени абаха байна гэжэ этигэлтэйгээр хэлэжэ болоно.

Бидэнэр бултадаа—СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд—Сталинска шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүбшэлэн дүүргэхын түлөө бухы предприятинууд, городууд ба тосхонуудай хүдэлмэришэд, тарялашад ба интеллигенциин социалистическэ мүрысөөн дэлгэрүүлхын тула өөһэдынгөө үдэр бүриин ажал-ябуулга дээрэ бухы хүсэеэ гаргахабди.

Санын спортын сезон үнгэрөө. Энэ сезон соо эрхим санашад улам олошоро

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Санын мүрысөөндэ түрүүлэгшэд Юрий Меркурьев ба П. Конюшкина. И. Красавце ай фото.

12.500 кубометр модо—түсэбһөө гадуур

Хандагатайн леспромхозой модошод СССР-эй Верховно Соведэй Сессиин үедэ стахановска вахтада жагсажа, түрүүлээ 30 мянган кубометр һайн шанартай барилгын модо түсэбһөө гадуур марг һара соо үгтэхөөр социалистическэ уялгануудые абаһан байгаа.

Эдэ патриодууд хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна. Мартын 5-ай мэдээгээр тус леспромхоз 12.500 кубометр модо түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушааһан байна.

Хүдөө-ажахын зэр зэмсэгүүд

Республикын колхозууд ба МТС-үүдые тарилгын зэр зэмсэгүүдээр хүсэд хангахын түлөө «Сельхозснабай» конторо (начальнигынь нүхэр Шевнин) энэ жэлдэ ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байна.

Хүдөө-ажахын зэр зэмсэгүүдые бэлэдхэхэ талаар тус конторо январь, февраль һарануудайнгаа түсэбые 149,9 процент дүүргэһэн байха юм. Мүнөө тус конторо аймагуудай колхозуудта тракторай 50 плуг, 159 сеялкэ, 100 жатка, 250 сенокосилка ба бусад хүдөөажахын машинануудые эльгээжэ, энэ жэлэй тарилгые эрхимээр үнгэргэхэ хэрэгтэ туһална.

Тэрэшэлэн 1.500.000 хомут, тоног болон бусад хэрэгсэлнүүд мүнөө үедэ колхозуудта үгтэхөөр бэлэн болгогдоод байна.

И. ОЧИРОВ.

Электростанци барихамнай

Зэдын аймагай Боргойн сомоной Кагановичын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Д. Мункуев) колхозойнгоо центрые культурна ба болбосон түхэлтэй болгохын түлөө энэ жэлдэ ехэхэн хүдэлмэри хохээр хараална.

Хараалһан түсэбэйнгөө ёһоор тус колхоз энэ жэлдэ правлениин ехэ гэр, тээрмэ ба электростанци бариха байна.

Мүнөө электростанци барилгада хэрэглэгдэхэ 25 мориной хүсэтэй двигатель абанхай, мүн бусад барилгануудые барихада хэрэгтэй модо бэлэдхэгдэжэ байна. Мүнөө модо бэлэдхэл дээрэ 25 хүн хүдэлмэрилнэд.

Д. ВАМПИЛОВ.

Социалистическэ уялга абаба

Курбын леспромхозой даргадэ модобэлэдхэл ябуулжа байдаг олон колхозууд бригадануудһаа Хоринн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ ба «Победа» гэжэ колхозуудай бригаданууд баранһаань урид 1945—46 оной модобэлэдхэлэй сезоной хүдэлмэри дүүргэбэ.

Тиигээд колхозойгоо правлениин тоготоолой ёһоор тэдэ бригаданууд модобэлэдхэлэйнгээ хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Эдэ эмхитэй бригадануудай коллектив энэ жэлэй модобэлэдхэлэй сезоной дүүртэр 1000 кубометр модо түсэбһөө үлүү бэлэдхэжэ, Хандагатайн леспромхоздо тушаахаар социалистическэ уялганнуудые абаба.

Иван Палиевецын шэнэ ном

Бурят-Монгол гүрэнэй хэблэл (директорынь нүхэр Бимбаев) Украинын поэт Иван Палиевецын ород хэлэн дээрэ оршуулагдаһан «Пушинка» гэжэ ном 5000 хэһэгээр хэблэн гаргаба.

Энэ ном болбол Бурят-Монголой ба Украинын үргэн арад зоной ахадүүгэй ханибарисаанай тэмдэг болоно.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Мартын 16-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, мартын 16. (ТАСС). Үгөөнэй заседаниин эхин дээрэ гэмнэгдэгшэ Герингһээ асуулта хэлгын дүүрэхын урда тэрэ гэршэ Далерус гэгшые дуудаха тухай үмөөрэгшэ Штамерай гуйлтые Трибунал хэлсэн үзэбэ.

Үмөө элгэ ба гэмнэлтын һаналые дуулаад, гэмнэгдэгшэ Герингһээ асуулта хэжэ дүүргэхын урда гэршэ Далерусы дуудахые үмөөрэгшэ Штамерта Трибунал зүбшөөбэ. Энээнэй һүүлээр бусад үмөөрэгшэд гэмнэгдэгшэ Герингһээ зэргэ асуулта хэжэ эхилбэ. Хамагай түрүүндэ гэмнэгдэгшэ Кейтелиин үмөөрэгшэ адвокат Нельте гэмнэгдэгшэһээ асуулта хэбэ. Тэрэ хадаа германска зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно командованида (ОКВ) ба бусад зургаануудта гэмнэгдэгшэ Кейтелиин ямар эрхэ ба уялгатай байһаниие тодорхой болгоно. Геринг болбол өөрынгөө мэдүүлгэнүүдтэ гэмнэгдэгшэ Кейтелиие ОКВ-гэй штабай начальнигай үүргые дүүргэжэ байхадаа генеральна штабай талаар гансал Гитлерэй зоригые техническэ талаар гүйсэдхэгшэ байһан юм гэхые оролдоно.

Харин фельдмаршал байһан гэршэ Паулюсай мэдүүлгэ нүүдтэ Кейтель болбол Гитлерэй гол советнигүүдэй нэгэниинь байһан гэжэ харуулһан байна.

Саашадаа Геринг баталхадаа, Кейтель болбол өөрынгөө зэр зэр министрнүүдтэй адли байһан ба тэрэнэй функцитай холбогдоһон асуудалнуудые хэлсэхэ министрнүүдэй кабинедэй заседаниинуудта хабаадалсадаг байгаа һэн гэбэ.

Розенбергын үмөөрэгшэ-адвокат Тома гэгшэ Герингдэ хэдэн асуудалнуудые габина. Энэ асуудалнуудтань харюусажа гэмнэгдэгшэ Геринг хэлэхэдээ, гитлеровскэ партиин гадаадын политическэ таһагай хүтэлбэрилэгшэ байһан Розенберг болбол гадаадын политическэ асуудалнуудые шиидхэбэрилдэг байба. Розенберг болбол эзэмдэгдэһэн зүүн зүгэй территоринуудай рейхс-министр байһан болохо тула хүдэлмэриин хүсые хэрэглэхэ асуудалаар Заукелиин зурдантай хамтаржа хүдэлмэрилдэг байгаа гэжэ мэдүүлбэ.

Гэмнэгдэгшэд Функ ба Ширах гэгшэтэй үмөөрэгшэ-адвокат Заутер Герингһээ асуулта хэбэ.

Геринг болбол өөрынгөө харюу соо Функ хадаа Берлинскэ газетэнүүдэй нэгэнэй эли бэшэхэн ба зэмэгүй репортерой үүргэтэй байһан юм гэнэ.

Үмөөрэгшэ Заутерай Функын тухай асуудалнууд ба гэмнэгдэгшэ Герингын харюунуудһаа сүүд дээрэ ямар абари зантайгаар өөһэдыгөө байлгаха талаар гитлеровскэ заговорщигуудай абаһан аргань элеэр тодорхойлогдобо. Энэ аргань хадаа гэмнэгдэгшэдэй үүргые үгы болгоно асарха, тэдэнэр хадаа Гитлер, Гиммлер ба Геббельсын гарта ороһон үгэ дуугамгай, хооһон хүүрай үгэ хэлэгшэдэнь байһан мэтэ болохо һанаатай.

Үмөөрэгшэтэй Герингһээ асуулта хэлгэ саашадаа энэ ялзаар ябуулагдана.

Зейс-Инквартые үмөөрэгшэ адвокадай асуудалнуудта гэмнэгдэгшын харюу үгэһэнэй һүүлдэ үглөөнэй заседани дүүрэбэ.

Герингһээ асуулта мартын 18-да үргэлжэлүүлэгдэхэ.

Мартын 18-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, мартын 18. (ТАСС). Мүнөөдэрэй үглөөнэй заседани болбол гэмнэгдэгшэ Герингые асуулгаар эхилбэ. Үмөөрэгшэд болон нэгэ гэгээнэйгээ хойноһоо өөһэдынгөө үмөөрэгшэдтэ ба организануудта хабаадаһан асуудалнуудые табинад.

Хамагай түрүүндэ гэмнэгдэгшэ Нейрат гэгшын үмөөрэгшэ—адвокат Краус асуулта хэнэ.

Геринг болбол өөрынгөө харюунуудта Нейратые хамгаалхые элдэбээр оролдоһон ба тэрээниие гадаадын политикын талаар томо мэргэжэлтэн гэжэ шэнжэлжэ, Нейрат хадаа дэлхэйн соборник гээшэ гэжэ харуулхые оролдоно.

Саашадаа гэмнэгдэгшэ Герингын мэдүүлгэнүүдһээ мэдэхэдэ, Нейрат болбол гадаадын политикын асуудалнуудай талаар Гитлерэй главна советнигүүд ба консультантнуудай нэгэниинь байһан ба планаяа, тэрэ хадаа энэ миссиие Австриие эзэлхэдэ бэелүүлһэн байна.

Удаань гитлеровскэ партиин хүтэлбэрилхы составые үмөөрэгшэ-адвокат Сорватнус гэгшэ Герингһээ асуулта хэнэ. Тэрэ хадаа фашистска партиин политическэ ударидалга болбол Гитлерэй гадаадын политическэ һанал бодолыень мэдэһэн байгаа гү гэжэ гансахан асуудал табина. Геринг болбол мүнөөшье, түрүүшынгээ олон дахин үгэһэн мэдүүлгэнүүдтэ хэлэһэндэл адли, Гитлер хадаа политическэ ударидалгын үргэн кругта өөрынгөө һанал бодолые мэдүүлдэггүй, өөрөө шиидхэбэрилдэг ба гансал өөрынь ойро шадар яхидтай зүбшэдэг байгаа һэн гэжэ сүүдые этигүүлхые оролдоно.

Гэмнэгдэгшэ Геринг болбол өөрынгөө мэдүүлгэнүүд соо бусад гэмнэгдэгшэдые зэмэгүй болгохые оролдожо, гэмнэгдэгшэд хадаа гансал „Фюрерэй хүсэлые“ бэелүүлһэн байна гэжэ тэдэнэрэй ажал-ябуулгые сагааруулхые оролдоно.

Үмөөрэгшэ Горнын асуудалнуудта Геринг харюусахадаа ингэжэ мэдүүлбэ: Фюрертэй нягтаар хамтаран хүдэлмэрилжэ шадаха намһаа ондоо нюур хэзээшье байгаагүй ба Фюрерэй һанал бодолтой һайн танилсаһан намһаа ондоо хүн байгаагүй. Энээн дээрэһээ минии ба Фюрер хоёрой хоорондохи заговорай тухай хэлэжэ болоно.

Үмөөрэгшэд Зимерс ба Бек гэгшэд гэмнэгдэгшэ Герингдэ хэдэн асуудал табижа, тусхай дүршэлтэй террористнуудые өөһэдөө түлөө өө гэһэн гэмнэлтын заключениие буруушаахые оролдоно.

США-һаа главна гэмнэгшэ Джексон гэмнэгдэгшэ Герингһээ асуулта хэлгэдэ орно.

Гэмнэгшэ: нацистска партиин тухай, тэрэнэй зорилгын тухай ба тэрэнэй ударидалгын тухай бидэндэ бүгэдыень хэлэжэ шадаха амиды үлэһэн хүн гансал та байнат, магад энээн тухай та мэдэнэт.

Гэмнэгдэгшэ: Тиимэ, би энээниие элеэр мэдэрнэб.

Гэмнэгшэ: Та ба тантай хамта хүдэлмэрилэгшэд Веймарскэ республикые унагаахаар хараалһан ба һүүлээрэнь үнэхөөрөө унагааһан байгаат.

Гэмнэгдэгшэ: Минии һанахада энэ хадаа минии хатуу шиидхэбэри байһан юм.

Гэмнэгшэ: Та засагта орохотойгоо хамта парламентарна правительствые шууд усадхаһан байгаат.

Гэмнэгдэгшэ: Энэ хадаа саашадаа шухала бэшэ байһан байна.

— Тэрэшэлэн та засагта ... хадаа танай дайсадые ... концентрационно лагерьнууд... ха тон шухала гэжэ б... гэжэ гэмнэгшэ үргэлжэлүү...

Геринг болбол энэ асу... харюу үгэхэһөө зайлана.

Гэмнэгшэ Джексоной ас... Герингын саашадаа ха... фашистска заговорщигуудай... байгуулһан хүсэрхэг ба... системэ тухай гитлеровскэ... һон хүн бүхэн мэдэһэн ... элирхэйлэгдэбэ.

Саашадаа Герингые асу... мартын 18-ай үдэшын ... болгогдобо.

Мартын 18-ай үдэшын заседани

Американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Джексон болбол Советскэ Союзтай дайн хэхэ тушаа тэрэнэй үзэлынь Гитлерэй үзэлтэй таараха байгаа гү гэжэ Герингһээ асууба. Геринг мэдүүлхэдээ, тохёолдоһон байдалые сэгнэжэ үзэхэ талаар эли илгаанууд байһаншье һаа, Советскэ Союзтай дайн хэхэ тухай асуудал Гитлер ба тэрэ хоёр нэгэ һаналтай байгаабди гэбэ.

Советскэ Союзтай дайн хэхэ тухай асуудалаар Гитлер Геринг хоёрой һаналай илгаа тушаа хэлэхэдээ, Геринг болбол «хоёр стратегическэ һаналые хоёр ондоогоор табиһан тухай хэлэгдэнэ» гэжэ хэлэбэ.

Гэмнэгшэ: — Энээниие Германиин талаһаа аюултай алхам байна гэжэ ойлгоһон дээрэһээ та энээндэ дурагүй байһан байгаа гүт.

Геринг. Тэрэ үедэ энэ хэмжээ-ябуулгые бэелүүлхэдэ ушар шалтагаан байгаагүй гэжэ би тоолодог байгааб.

Тэрэ хадаа Германида хоёрдохи хүн байһан дээрэһээ Гитлертэй хамта добтолхо ябадалыс түсэб эһэн, фашистска заговорай түсэб зохёоһон байнаб гэжэ Геринг һайрхажа хэлэнэ.

Советскэ Союзтай болоһон конфликтын аюулые тэрэ хэтыдэ ойлгоо һэн гэжэ Герингһээ гэмнэгшэ асууба. Германска—советскэ дайн хадаа Германида аюултай байһаниие, дайнда гэдэлэр илагдахань гэжэ мэдэхэдээ ойлгоһон байнаб гэжэ гэмнэгдэгшэ харюусана. Гэмнэгдэгшэ хэзэдэ энээниие ойлгоһон байгааб гэжэ гэмнэгшэ асууна.

— 1945 оной январида ородуудай добтолго хэжэ Одер хүрэһэн ба тэрээнтэй хамта Арденскэ добтолгын эхилхэдэ би энээниие мэдэбэб. Гансал энэнэй һүүлээр бидэ диилдэжэ байгаабди гэжэ бодожо эхилээб, — гэжэ Геринг харюусаба.

Гэмнэгшэ болбол хэдэн асуудалнуудые табижа, 1933 ондо Рейхстагые галдалгые эмхидхэһэн хүнүүдые Геринг һайн мэдэһэн байна, Герингын гэрһээ Рейхстаг хүртэр газар доогуур ошодог нүхэн байһан байна гэжэ элирүүлбэ. Харин Геринг болбол энэ галдалгын эхи татагшань байһанаа арсана.

Гэмнэгшэ: — Та Рейхстагай байшангые галдааб гэжэ хэзээтэ нэгэ һайрхааһан гүт.

Гэмнэгдэгшэ: — Энэ хадаа наадхажа хэлэһэн хэрэг. Би императортой атаа мэтэйб гэжэ би ...

Гэмнэгшэ: — Тиихэдээ, ... байшангые шатаагааб гэжэ ... га хэлээгүй байгаат.

Гэмнэгдэгшэ: — Раушнинг ... ном соо энээн тухай тэ... хэлээ гэжэ бэшэһэн байһан... Харин би өөрынгөө һанаһан... ые оройдоо хоёр дахин ... Хэрбээ би Рейхстаг галдааһан... аа, тэ ээ дэ хэ эхэгүй бай...

Гэмнэгшэ болбол гэмнэгдэгшэ ... а алр хэлэһэниие элирүүлбэ... болбол энээниие гансал Раушнинг ... лээ бэшэ, энээн тухай 19... апрельдэ зүүн Пруссида фюрер... када Гитлерэй түрэһэн үдэр ... олон хүнүүд соо хэлэ энээн... талха документнүүдые бэ ... нерал Гальдерын мэдүүлгэ ...

Саашадаа гэмнэгшэ болбол ... тэрэнэй 1936 оной декабриин ... эһэн мэдүүлгые харуулна. ... мэдүүлгэ соогоо дүрһэн ... соо бүхы германскэ экономи... дыень сэрэгэй гамда оруулха... тэрэ хадаа хэрбээ дайн сэрэг... ходо ямар байха ёһотой, ямар ... байха ёһотой гэжэ хэлэгдэнэ... Энэ заабарлин э... агрессивна... нь нюухые оролдожо, гер... үхы бэлэдхэл болбол амгалан... пэнжэт й байһан юм гэжэ ... гүйгөөр Геринг хэлэнэ. Гэмнэгшэ ... бол 1943 оной ноябриин 8-да ... лэ Герингын хэһэн элидхэл... тэрэнэй худалаар хэлэһэниие ... элирүүлнэ. „Германи болбол ... эхилхэдэ дайшалхы хүсэ ша... хай дээрэ гайх мшагтай агаар... той байха ёһотой. Бусад орон... дынгөө хүсые бүтээргэһэн бай... дэ бидэнэр хүсэтэ ба түргэн... хэ шадабаритай зэмсэгтэй б... дааблди“ гэжэ Геринг тиихэдэ... байгаа.

Фашистскэ урбалтада эсэргүү... нэгэн буруушаалга хэхэдэ ... арадта һаад хэхээр Гитлер ба ... гэгшэд германска сэрэгые ... ябуулһан байна гэжэ саашань... тануудһаа элирүүлэгдэнэ. ... сэрэгүүд болбол австрийска ... номгон абари зангые ба Австри... манитай нэгэдүүлхэ талаар ... ха» ябадалые хангаха ёһотой ... байгаа. Тэдэнэй австрийска ... томи һон Зейсс-Инкварт герма... миин туһаламжагүйгөөр энэ ... гүйсэдхэжэ шадаха гэжэ Геринг ... даагүй байһан байгаа.

Ингээд мартын 18-ай үдэшын ... ни дүүрэбэ.

Норвежскэ олониитын болоод Улаан Армиин сэрэгшүүдэй хүүр дээрэ памятник бодхоохые дурадхана

ОСЛО, мартын 16. (ТАСС). ...гиие сэлөөхын түлөө тэмсэл... бараһан, Ослодо Вестре Гравлу... кладбищэ дээрэ хүдөө эгдэһэн ... Армиин сэрэгшэдэй хүүр дээрэ ... ник байгуулхын тула Норвеги... даниинуудые уряалһан гүрэнэй ... ческэ, научна ба олониитын ... ажал-ябуулагшадай хандалгые ... бүхы газетэнүүд туннхаглана.

Москва Прага хоёрой шатарай ...

ПРАГА, мартын 15. (ТАСС). ... 13-да Москва Прага хоёрой ... матчын түрүүшын уулзалгын... шын тур дүүрэбэ. Москвагай ... энэ наадалга 23:13 гэһэн ... шүүбэ.

Матчын хоёрдохи наадалга ... һоо 15 хүртэр наадагшадай ... вэар Москвада болохоор харааг...

Харюусалгата редакторай орлогшо Д. ЛУБС...

Дунда һургуули дүүргэхэ һурагшадай эрдэмые дээшэлүүлхэ

(Түгэсхэл. Эхининь „Б-М. Үнэнэй“ мартын 22-ой номерто).

А. ДУРИНОВ, багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институдай директорэй орлогшо, доцент

Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй алдуу эндүүнүүдые энэ һуралсалай жэлдэ хүсэдөөр харадаа абажа, тэдэниие дахин дабтахагүй ёһотой.

Энэ һуралсалай жэлдэ манай республикын һургуулинуудай дүрбэдэхи классуудта 7168, долоодохи классуудта 2510 ба арбадахи классуудта 234 һурагшанар һурана. Һургагшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институдай ба Бурят-Монголой педагогическа институдай сотрудниигууд болон БМАССР-эй Арадай Гэгээрэлэй Комиссариадай инспекторнүүд һуралсалай жэлэй түрүүшын хахад соо дүүргэлгын классуудта һуралсалай хүдэлмэриие ямараар табигдаһаниие харуулһан материалнуудые олоор суглуулһан байха юм. Долоодохи ба арбадахи классуудай һурагшанарай ород хэлэ ба литератураар, бурят-монгол хэлээр болон математикаар бэшэлэн шалгалтын хүдэлмэринүүдые шалгажа үзэхэдэ, һурагшада һургаха хэрэгтэ ёһо шолон хандаха ябадал үшөө дабажа шададгаагүй байһаниинь харагдана. Загустайн, Яруунын ба бусад дунда һургуулинуудай 10 дахи классуудай һурагшанар үзэжэ байһан ном дэбтэрһээ ондоо номуудые уншадаггүй байһаниие хэлэхэдэ энээндэ бүрин баримта болоно. 10-дахи классай һурагшадай экзамен барихадаа бэшэһэн хүдэлмэринүүдые хаража үзэхэдэ, олонхи һурагшадай бэшэһэн зохёолнууд эхинһээ һүүл хүртэр үзэжэ байһан ном дээрэһээ буулгаһан аад, тэрэ мүртөө орфографическа алдуутай байха юм. Дүүргэлгын классуудай һурагшанарай зохёолнодо өөрынгөө һанал бодолые дэлгэһэн ябадал ба мүн тэдэнэй һурагшанарай хэлэнэй нүлөөн харагданагүй. 45 бэшэлгын хүдэлмэриһээ зүбхэн 2 хүдэлмэридэнь эрхим, 9 хүдэлмэридэнь һайн, үлэгшэ хүдэлмэринүүдтэнь дунда, муу ба бүри муу гэһэн сэгнэлтэнүүд үгтэһэн байха юм.

Дунда сэгнэлтэ үгтэһэн зохёолгонуудынь гансахан найруулгын талаар бэшэ, мүн хэдэн олон орфографическа алдуутай. Жэшээлхэдэ; „преабладает“, „Превести“, „верют“, „даказательства“ гэхэ зэргын алдуунууд үзэгдэнэ. Энэ һуралсалай жэлдэ 10-дахи классай һурагшанарай бэшэһэн бэшэлгын хүдэлмэринүүд хадаа һурагшанарай үгын культурые дээшэлүүлхэ, зүбөөр бэшэдэг, уншадаг болгохо ба тэдэнэй юрэнхы хүгжэлтые дээшэлүүлхын түлөө һурагшанарай үшөө хэдэн шэнээн ехээр хүдэлмэрилхэ ёһотой байһаниие харуулна.

Арбадахи классай һурагшанар физикэ ба химиээр тон бэлэн формултой задачануудые муу бэшээр бододог байгаашье, дүүргэлгын ба мүн доодо классуудташье физикэ ба хими заалга ямаршье бодото туршалга (опыт) ба харуулгагүйгөөр үнгэргэгдэнэ.

Арбадахи классуудай һурагшанарай болбосоролой аттестадта математикаар экзамен барихада хэр зэргэ бэлэдхэлтэй байһаниие элирүүлхын зорилгоор 1946 оной январь соо Улан-Үдэ городой дунда һургуулинуудай бүхы классуудта доцент нүхэр В. Т. Ветров шалгалтын хүдэлмэри үнгэргэһэн байгаа. Хүдэлмэринүүдынь хаража үзэхэдэ, һурагшанарай математикые мэдэхэ талаар ехэ уйдхартай байдал үзэгдэбэ. № 1 ба № 3 дунда һургуулинуудай һурагшанарай урда табигдаһан 324 асуудалда харюу үгтэхэдөө, зүбхэн 84 харюунь зүбөөр үгтөө. № 3 дунда һургуулиин һурагшанар тригонометрые тон муу мэдэхэ байба. Эхэнэрэй № 2 дунда һургуулиин һурагшанар алгебриие ехэ һула мэдэхэ байха юм. Һурагшанарта табигдаһан асуудалнууд хадаа теориие мэдэхэ, тон зүбөөр, сэгүүр бодом колхо шалгабарнуудтаа үндэһэлжэ, тобшо ба тодоор харюусахые эриһэн байгаа. Зүгөөр һурагшанарань хангалтагүй харюу үгөө. Энэ хадаа, 10-дахи классай һурагшанарай болбосоролой аттестадта экзамен барилгада бэлэн бэшэ байһаниие харуулна. Эдэнэйтэй үзэһэн зүйлынь дабтахадаа, теори ба математическа ойлгомжые бүхөөр хадаха ябадалда тусгаар анхаралаа табиха, эдэниие элементарна математикые һайнаар мэдэхэ болгохо шухала.

Энэ байдалда хүргэһэн гол шалтагаан юун болоноб? Олонхи һургагшанар гол шухала дидактическа эрилтэнүүдые сахидаггүй байна. Гэбэл, юумын бодо маяг, дүрсэ зураг ба түхеэрэлгэтэй байгаашье, заахадаа тэдэнэй бэерынь харуулха ба туршалга хэлгые хэрэглэдэггүй, һуралсалай жэлэй турша соо үзэһэн юумэе дахин дабтахаа мартадаг, хүүгэдые өөһэдөө хүдэлмэрилхэ ябадалда һургадаггүй байна. Саашаа, энэ таарамжагүй байдалай нэгэн шалтагаан хадаа, һургуулинууд ба һургагшанарай хүдэлмэридэ городской ба аймагай гэгээрэлэй таһагуудай зүгһөө бодото хиналта хэдэггүй ушар болоно.

Манай һургуулинуудые дүүргэжэ гараха һурагшанарай ажабайдалда өөһэдөө бэеэ даагаад ном дэбтэр уншаха ябадал эзэлхэ ёһотой шухала һуури эзэлнэ гү? Эзэлнэгүй. Дээдэ классуудай һурагшанар ном дэбтэр тон үсөөнөөр уншадаг байхаһаа гадна, уншаһан номуудайнгаа удха тухай өөһэдынгөө һанамжануудые дамжуулан андалдаха ябадал үзэгдэнэгүй. Һургуулиин кружогууд хадаа хүүгэдэй өөһэдөө һамжа бодомжобо дэлбэлэн хүгжүүлхэ энэ гол шухала хэрэгтэ анхаралаа табидаггүй шахуу байха юм. Энэн дээрэһээ дүүргэгын классай һурагшанар й бэлэдхэлынь һула ба үгынь культура доодо шатадаа байна гээшэ.

Һургуулиин хашаалтай хэршье һайнаар табигдаһан байбал, хэрбээ һургуули дүүргэжэ гараха һурагшадай өөһэдөө ном ехээр уншадаггүй һаа, тэдэнэй хүгжэлтэ эрдээр барилдаха ба тэдэнэй культура доодо шат даа үлэхэ болоно.

Һурагшадай өөһэдөө элдэб янзын ном дэбтэр саг үргэлжэ уншаха ябадал хадаа тэдэнэй һайн литературна стильтэй болохо, хэлэ баяжуулха ба тэдэнэй эрдэм һургаалые дээшэлүүлхэ ябадалда ехэхэн туһаламжа болоно үгэнэ.

Һургуулиин директорнүүд ба городской болон аймагай гэгээрэлэй таһагуудай инспекторнүүд һургагшын хүдэлмэриие хинаха ба иланхаяа дүүргэлтын классуудай һурагшанарай эрдэм мэргэжэлэй шанарые дээшэлүүлхэ ябадалда анхаралаа тон багаар табина. Һурагшанарай бэшэлгын ба шалгалтын хүдэлмэринүүдые айхабтар муугаар хаража, шалгажа үзэдэг дээрэһээ, али нэгэн һургагшын хүдэлмэридэ үзэгдэһэн дутуу дунданнуудые тэрэ сагтань заһаха замыень харуулжа үгэдэггүй. Иимэ байдал хадаа һуралсалай жэлэй һүүлдэ һургуули дүүргэжэ гараха һурагшадай бодото мэдэхэ юумэ ба тэдэнэй сэгнэлтэ хоёрой хоорондо зохилдохогүй илгаа гараха ушарта хүргэжэ болоно.

Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй ба дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта оролгын экзаменуудай дүнгүүдые бүри мүһэн хараадаа абаха шухала. Республикын һургуулинууд ба арадай гэгээрэлэй органууд һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие саашадаа һайжаруулхын тула хэдэн олон тон шухала бодото тобшолол гаргаха уялгатай.

Мүнөө һуралсалай жэлэй хоёрдохи хахад ябажа байна. Зүгөөр үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй алдуунуудые зарим һургуулинууд харадаа абадаггүй байна. Эндэ, үзэһэн юумэнүүдээ дахин дабтаха тухай хэлэгдэнэ. Хэдэн олон һургуулинуудай үзэһэн юумэнүүдээ дахин дабтажа үзэгэхэ үшөө орооогүй, тэрээниие һуралсалай жэлэй һүүл хүртэр хойшолуулжа байһан ябадал инспекторскэ шалгалтаар элирбэ.

Арадай гэгээрэлэй органуудай хүтэлбэрилэгшэд, һургуулиин инспекторнүүд һургагшын хэршье дүй дүршэлтэй ба эрдэм мэргэжэлтэй байбашье, һурагшанарай ямараар һуража байһаниие саг үргэлжэ хинаха уялгатай. Энэ хадаа, гүрэнэй хиналтын түлөөлэгшэд болохо һургуулиин инспекторнүүд ба аймагай болон городской гэгээрэлэй таһагые эрхилэгшэдэй нангин уялга болоно. Дүүргэжэ гараха һурагшадай һуралсалай ба эрдэм мэргэжэлэй шанарай түлөө гансахан һургагшэ бэшэ, мүн һургуулиин директор харюусалгатай. Энээнһээ гадна, аймагай ба городской гэгээрэлэй таһагууд хабарай амаралтын үедэ долоодохи классуудта заадаг һургагшадай ба һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөө татажа, дүүргэжэ гараха классуудай һурагшадай эрдэм мэргэжэлэй хэмжээе дээшэлүүлхэ асуудалнуудые, ёһоолон бэшэ, тон һайнаар ба гүнзэгыгөөр зүблэн хэлсэжэ, һурагшанарай эрдэм мэргэжэлэй шанарые һайжаруулха тодорхой хэмжээнүүдые баталан абажа, удаань тэрэнэй бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхэ уялгатай. Мүн энэ зорилгонууд БМАССР-эй арадай гэгээрэлэй комиссариадаар 1946 оной мартын 27-до татагдахаа байһан 10-дахи классай һурагшанарай республиканска зүблөөн дээрэ табигдаха байна.

Һургуули дүүргэхэ һурагшанарай классна ба гэрэй хүдэлмэринүүдтэ ямар һаад үзэгдэнэб, тэрээниие мүнөөнһөө элирүүлхэ шухала. Номдоо муу яб һаад һурагшанарта консультаци ба тэдэнэй хүн бүхэнтэйнь хэшээл эмхидхэхэ. Тиимэнээ хэшээлдээ бэлэдхэхэ таһаг түхеэрэхэ, һургуулиин библиотекэнүүдһээ шухала ном дэбтэр томи от илгаха ба лабораторно хэшээл ябуулхэ шухала түхеэрэлгэнүүдээр хангаха. Үзэһэн материалааранъ һайн шанартай лекци ба хөөрэлдөө үнгэргэхэ, мүн кружогуудай хүдэлмэри эмхидхэхэ шухала.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ; ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн) ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретари—3-23; отделов: партийной ... и промышленности—7.89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 ...; об'явлений 2-64 (2 зв.).

Н—00574. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР Тираж 5.500